

Etisk prövning av djurförsök m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2004/05:177 Etisk prövning av djurförsök m.m. samt 50 motionsyrkanden i 4 motioner väckta med anledning av propositionen och i 17 motioner från allmänna motionstiderna 2004 och 2005.

Regeringens förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534) tillstyrks av utskottet som samtidigt understryker vikten av att användningen av försöksdjur begränsas till vad som är absolut nödvändigt. Samtliga motioner avstyrks, bl.a. med hänvisning till vad som anförts i propositionen och pågående arbete.

I betänkandet finns 15 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Bakgrund.....	7
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	7
Utskottets överväganden.....	9
Djurskyddslagen.....	9
Användning av djur inom utbildningsväsendet.....	11
Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök.....	14
Bedömning av vetenskaplig kvalitet.....	15
Bedömning av forskningens betydelse.....	17
Etiskt godkännande av avel med försöksdjur.....	18
Sammansättningen i de djurförsöksetiska nämnderna m.m.	20
Ärendehandläggningen vid de djurförsöksetiska nämnderna m.m.	22
Framtida ändringar i djurskyddslagstiftningen.....	24
Veterinärmedicinsk kompetens vid de djurförsöksetiska nämnderna, m.m.	26
Utveckling av alternativa metoder.....	29
Upplysning m.m. om produkter som är framtagna utan djurförsök.....	32
Import av försöksdjur.....	33
Internationellt samarbete.....	34
Reservationer.....	37
1. Användning av djur inom utbildningsväsendet, punkt 2 (kd).....	37
2. Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök, punkt 3 (m).....	38
3. Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök, punkt 3 (fp, c).....	38
4. Bedömning av forskningens betydelse, punkt 5 (fp, c).....	39
5. Etiskt godkännande av avel med försöksdjur, punkt 6 (m).....	40
6. Etiskt godkännande av avel med försöksdjur, punkt 6 (fp).....	40
7. Sammansättningen i de djurförsöksetiska nämnderna m.m., punkt 7 (m, fp, c).....	41
8. Framtida ändringar i djurskyddslagstiftningen, punkt 9 (m).....	42
9. Utveckling av alternativa metoder, punkt 11 (fp, kd).....	42
10. Utveckling av alternativa metoder, punkt 11 (v).....	43
11. Utveckling av alternativa metoder, punkt 11 (mp).....	44
12. Upplysning m.m. om produkter som är framtagna utan djurförsök, punkt 12 (mp).....	45
13. Internationellt samarbete, punkt 14 (m).....	45
14. Internationellt samarbete, punkt 14 (fp).....	46
15. Internationellt samarbete, punkt 14 (v, mp).....	46
Särskilda yttranden.....	48
1. Etisk prövning av djurförsök m.m. (kd).....	48
2. Djurrättsaktivister (m, fp, kd, c).....	49
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	50
Propositionen.....	50

Följdmotioner.....	50
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	52
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005.....	53
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Djurskyddslagen**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534). Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:177.

2. **Användning av djur inom utbildningsväsendet**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ245, 2004/05:MJ399, 2004/05:MJ506 yrkandena 10–12 och 2005/06:MJ518 yrkandena 10–13.

Reservation 1 (kd)

3. **Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök**

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ5 yrkandena 1 och 3 samt 2005/06:MJ6 yrkande 3.

Reservation 2 (m)

Reservation 3 (fp, c)

4. **Bedömning av vetenskaplig kvalitet**

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ5 yrkande 5.

5. **Bedömning av forskningens betydelse**

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ5 yrkande 4.

Reservation 4 (fp, c)

6. **Etiskt godkännande av avel med försöksdjur**

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ5 yrkande 2 och 2005/06:MJ6 yrkande 2.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (fp)

7. **Sammansättningen i de djurförsöksetiska nämnderna m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ251, 2004/05:MJ281, 2005/06:Ju384 yrkande 3, 2005/06:MJ5 yrkande 7 och 2005/06:MJ6 yrkande 5.

Reservation 7 (m, fp, c)

8. **Ärendehandläggningen vid de djurförsöksetiska nämnderna m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ252, 2004/05:MJ282, 2004/05:MJ398 och 2004/05:MJ506 yrkande 14.

9. Framtida ändringar i djurskyddslagstiftningen

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ6 yrkande 1, 2005/06:MJ7 yrkande 1 och 2005/06:MJ229.

Reservation 8 (m)

10. Veterinärmedicinsk kompetens vid de djurförsöksetiska nämnderna, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ250, 2004/05:MJ350 yrkande 9 och 2005/06:MJ7 yrkande 2.

11. Utveckling av alternativa metoder

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ271, 2005/06:MJ4 yrkandena 1–4, 2005/06:MJ256 yrkandena 1–4 och 6 samt 2005/06:MJ394 yrkande 29.

Reservation 9 (fp, kd)

Reservation 10 (v)

Reservation 11 (mp)

12. Upplysning m.m. om produkter som är framtagna utan djurförsök

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ4 yrkandena 5 och 6.

Reservation 12 (mp)

13. Import av försöksdjur

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ211.

14. Internationellt samarbete

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ506 yrkande 13, 2005/06: MJ5 yrkande 6, 2005/06:MJ6 yrkande 4, 2005/06:MJ256 yrkande 5 och 2005/06:MJ518 yrkande 14.

Reservation 13 (m)

Reservation 14 (fp)

Reservation 15 (v, mp)

Stockholm den 8 november 2005

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m), Åsa Domeij (mp), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Carina Ohlsson (s), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Christin Hagberg (s) och Marie Wahlgren (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet proposition 2004/05:177 Etisk prövning av djurförsök m.m. samt 50 yrkanden i

- 4 följdmotioner,
- 11 motioner från allmänna motionstiden år 2004 och
- 6 motioner från allmänna motionstiden år 2005.

Inom ramen för sin beredning har utskottet den 11 oktober 2005 gjort ett studiebesök hos dels Karolinska Institutet, Solna, dels Astra Zeneca AB, Södertälje.

Upplysningar och synpunkter har den 13 oktober 2005 inför utskottet lämnats av företrädare för Astra Zeneca AB och Karolinska Institutet.

Bakgrund

Till grund för förslagen och bedömningarna i propositionen ligger följande utredningsbetänkanden.

- Djurförsök (SOU 1998:75)
- Etisk prövning av djurförsök (SOU 2002:86)
- Etisk prövning av djurförsök, genteknik och bioteknik (SOU 2003:107).

Ett förslag om en ändring i bestämmelsen om veterinär medverkan vid verksamheter med försöksdjur har tillkommit efter påpekande från Statens jordbruksverk.

Propositionen har utarbetats i samarbete med Miljöpartiet de gröna och Vänsterpartiet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i djurskyddslagens (1988:534) bestämmelser om djurförsök. Ändringarna, som syftar till att förtydliga och strama upp regelverket, utgör ett led i regeringens strävan att begränsa användningen av försöksdjur till vad som är absolut nödvändigt.

Det föreslås att begreppen djurförsök och försöksdjur definieras i lagen. Sådan undervisning med djur som inte innebär att djuren avlivas, utsätts för operativt ingrepp eller liknande eller riskerar att orsakas lidande, skall inte längre omfattas av bestämmelserna om djurförsök. Det klargörs också att framställning av djur med förändrad arvsmassa är djurförsök.

De förutsättningar som ställs upp för att djur skall få användas i djurförsök kompletteras med ett krav på att så få djur som möjligt skall användas. Det införs också bestämmelser om de etiska bedömningsgrunder som de djurförsöksetiska nämnderna skall tillämpa. Bestämmelser av motsvarande innehåll finns för närvarande i djurskyddsförordningen.

Det föreslås vidare att kravet på att en veterinär skall vara knuten till verksamheter med försöksdjur skall gälla alla verksamheter, även sådana med äldre, i tiden obegränsade, verksamhetstillstånd.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2006.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottets överväganden

Djurskyddslagen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet understryker vikten av att användningen av försöksdjur begränsas till vad som är absolut nödvändigt. De av regeringen föreslagna ändringarna i djurskyddslagen tillstyrks av utskottet.

Inledning

Gällande rätt samt myndighetsorganisationen

Verksamheten med försöksdjur regleras i djurskyddslagen (1988:534), i djurskyddsförordningen (1988:539) och i föreskrifter.

Central förvaltningsmyndighet på området är Djurskyddsmyndigheten. Den inrättades år 2004 och övertog då uppgifter om djurskydd från dels den samtidigt avvecklade Centrala försöksdjursnämnden, dels Jordbruksverket. Djurskyddsmyndigheten skall bl.a. särskilt

- följa och utvärdera tillämpningen av djurskyddslagen och, vid behov, föreslå ändringar av lagen eller av bestämmelser utfärdade med stöd av lagen,
- hålla regeringen informerad om den nationella utvecklingen inom djurskyddsområdet,
- främja utveckling av alternativa metoder till djurförsök, särskilt genom att lämna stöd till sådana metoder,
- vara huvudman för de djurförsöksetiska nämnderna,
- samordna och planera frågor som rör djurskydd och djurförsök.

De djurförsöksetiska nämnderna, som inrättades år 1979, har till uppgift att pröva planerade djurförsök ur etisk synvinkel. De är för närvarande sju till antalet. Årligen prövas omkring 1 700 ärenden.

Även på europeisk nivå finns bestämmelser på försöksdjursområdet, nämligen dels Europarådskonventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försök och andra ändamål (ETS 123), dels rådets direktiv 86/609/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skydd av djur som används för försök och andra vetenskapliga ändamål (försöksdjursdirektivet).

De 3 R:ns princip

Metoder som utgör alternativ till djurförsök beskrivs ofta i enlighet med den s.k. 3 R:ns princip, framlagd av de brittiska forskarna Russel och Burch år 1959. Med *Refinement* avses en förbättring av försöksdjurens situation, med *Reduction* avses en minskning av antalet använda försöksdjur och med *Replacement* avses en total ersättning av försöksdjursanvändningen.

Användningen av försöksdjur

År 2004 användes omkring 850 000 försöksdjur i Sverige i traditionella djurförsök. Användningen av djur minskar då det gäller de flesta arter. Det finns emellertid vissa grupper där användandet ökar; detta gäller t.ex. möss, fåglar och fiskar. Ökningen i användandet av möss förklaras bl.a. av en ökad användning av genetiskt modifierade djur.

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändringar i djurskyddslagen i främst tre avseenden.

Det införs definitioner av begreppen djurförsök och försöksdjur.

Med *djurförsök* avses användning av djur för

- vetenskaplig forskning,
- sjukdomsdiagnos,
- utveckling och framställning av läkemedel och kemiska produkter,
- undervisning om användningen innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp m.m. eller om djuret på annat sätt riskerar att orsakas lidande samt
- andra jämförbara ändamål.

Även sådana åtgärder som görs på levande djur i syfte att framställa djur vars arvs massa har förändrats genom gentekniska, kemiska eller liknande metoder omfattas av djurförsöksbegreppet.

Med *försöksdjur* avses djur som används i djurförsök eller som föds upp, förvaras eller tillhandahålls för att användas i djurförsök.

Vidare kompletteras förutsättningarna för att få genomföra djurförsök med ett krav på att så få djur som möjligt används. De etiska bedömningsgrunder som de djurförsöksetiska nämnderna skall tillämpa skall finnas i djurskyddslagen.

Kravet på att en veterinär skall vara knuten till verksamheter med försöksdjur skall gälla även verksamheter som har äldre, i tiden obegränsade, verksamhetstillstånd. Bakgrunden är ett krav i försöksdjursdirektivet om att det på varje användaranläggning skall garanteras tillgång till veterinär rådgivning. När direktivet införlivades i svensk lagstiftning år 1998 genom djurskyddslagen, knöts kravet till bestämmelsen om verksamhetstillstånd. Det innebar således att det kom att träffa endast nya sådana tillstånd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till regeringens mening att det finns skäl att klargöra vad termerna djurförsök och försöksdjur innebär i författningssammanhang. En tydlig definition innebär att bestämmelserna i djurskyddslagstiftningen blir lättare att överblicka, att tillgängligheten ökar och att gränsdragningsproblemen minskar.

Som regeringen anför är det vidare angeläget att användningen av försöksdjur begränsas och att alternativa metoder till djurförsök nyttjas. Med alternativa metoder avses de 3 R:ns princip. Eftersom principen är så grundläggande är det angeläget att den på ett tydligt sätt framgår av lagstiftningen. I 19 § djurskyddslagen föreskrivs redan att djur får användas i djurförsök enbart om det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås utan användning av djur (*Replacement*) och om det inte är möjligt att utforma verksamheten så att djur utsätts för mindre lidande (*Refinement*). Utskottet ansluter sig till regeringens förslag om en komplettering med en bestämmelse som ger uttryck för *Reduction*, genom att det föreskrivs att så få djur som möjligt skall användas i djurförsök. Vidare instämmer utskottet med regeringen att grunderna för den djurförsöksetiska prövningen är så centrala för försöksdjursanvändningen att bestämmelserna om dessa bör finnas i djurskyddslagen.

Likaså finner utskottet det motiverat att utvidga kravet på veterinär medverkan vid försöksdjursverksamhet till att omfatta även äldre, i tiden obegränsade, verksamhetstillstånd.

Sammanfattningsvis vill utskottet understryka vikten av att användningen av försöksdjur begränsas till vad som är absolut nödvändigt. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet vad regeringen föreslagit i fråga om definitioner, etisk prövning och veterinär medverkan. Därmed tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna lagändringarna.

Användning av djur inom utbildningsväsendet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet välkomnar Djurskyddsmyndighetens initiativ för att se över och sprida information om alternativa metoder till djurförsök inom undervisningen. Berörda motionsförslag avstyrks.

Jämför reservation 1 (kd).

Propositionen

Regeringen föreslår att endast undervisning som innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp m.m. eller om djuret på annat sätt riskerar att orsakas lidande skall omfattas av definitionen djurförsök.

För att säkerställa en god djurhållning även för djur som används i sådan undervisning som faller utanför definitionen av djurförsök bör djurskyddsförordningen ändras så att det införs krav på förhandsgodkännande av lokaler för dessa djur.

Regeringen hänvisar i propositionen till sin skrivelse Användning av försöksdjur (skr. 2001/02:48) i vilken en utredning med uppdrag att se över försöksdjursanvändningen på denna utbildningsnivå hade aviserats. Mot bakgrund av att det inom Djurskyddsmyndigheten tagits initiativ till en arbetsgrupp för spridning inom undervisningen av information om alternativa metoder till djurförsök, bedömer regeringen att någon ytterligare utredning för närvarande inte är aktuell inom detta område. Regeringen säger sig dock ha för avsikt att följa denna fråga noga och senare bedöma om ytterligare åtgärder behöver vidtas av regeringen eller riksdag.

Motionerna

I motion 2005/06: MJ518 (kd) begärs att regeringen återkommer med förslag till ändring i djurskyddslagen så att användning av djurförsök inom utbildningsväsendet endast tillåts i utbildningar där studenten kan komma att använda djurförsök i sin kommande yrkesverksamhet (yrkande 10). Vidare föreslås att det på alla universitets- och högskoleutbildningar i Sverige skall finnas en rättighet för studenter att slippa delta i utbildningsmoment som strider mot deras samvete (yrkande 11). Enligt motionärerna skall alla studenter på de utbildningar där djurförsök traditionellt förekommer få grundläggande utbildning om alternativa metoder till djurförsök (yrkande 12). Dessutom bör en mer genomgripande utbildning om alternativ till djurförsök ingå som en obligatorisk del i utbildningen av alla forskare inom de traditionellt djurförsöksbaserade forskningsområdena (yrkande 13).

I motion 2004/05: MJ506 (kd) begärs att regeringen återkommer med förslag till ändring av djurskyddslagen så att användning av djurförsök inom utbildningsväsendet endast tillåts i utbildningar där studenten kan komma att använda djurförsök i sin kommande yrkesverksamhet (yrkande 10). Vidare begärs att regeringen återkommer med förslag till lagstiftning som innebär att deltagande i laborationer med djurförsök ej är obligatoriskt på svenska universitets- och högskoleutbildningar (yrkande 11). Det yrkas också att studenter och forskare skall ges ökad utbildning i alternativa metoder till djurförsök (yrkande 12).

Enligt vad som anförs i motion 2004/05: MJ245 (m) bör användningen av försöksdjur inom utbildningsväsendet begränsas till ett minimum.

I motion 2004/05: MJ399 (s) yrkas att hanteringen av Smittskyddsinstitutets nya primathus utreds.

Utskottets ställningstagande

I såväl djurskyddslagen som djurskyddsförordningen hänvisas som regel till ändamålen i 19 § djurskyddslagen för att beskriva vilken användning av djur som omfattas av bestämmelserna om djurförsök.

Närmare bestämmelser om användning av djur i undervisning finns i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:4) om djurförsök m.m.

Inom grundskolan, gymnasieskolan och högskolan eller motsvarande, får djur användas för undervisning i hållande och skötsel av djur. Djur får inte med anledning av undervisning enligt första stycket avlivas eller utsättas för bl.a. operativt ingrepp eller annat som kan medföra lidande för djuret (17 §). Inom gymnasieskolan och högskolan eller motsvarande får djur användas även för annan undervisning än den som avses i 17 § under förutsättning att utbildningen avser eller kan avse framtida arbete med djur, användningen framgår av utbildningens kursplaner, och är nödvändig med hänsyn till syftet med utbildningen, samt djuren inte utsätts för annat än obetydlig smärta, obehag eller annat lidande (18 §).

I de allmänna råden ges exempel på utbildningar som avser eller kan avse framtida arbete med djur och där anges att diskussioner bör föras med eleverna eller studenterna om djurskydd och etik vid försöksdjursverksamhet innan djuren används. I de allmänna råden anges vidare att eleverna bör träna ingreppet med alternativa metoder t.ex. genom att använda kadaver eller attrapper.

Ansvaret för kursplaner och den högre utbildningens innehåll ligger hos de enskilda högskolorna, som också beslutar om vilka kursmoment som är obligatoriska. Om en student av särskilda skäl önskar befrielse från ett obligatoriskt kursmoment innehållande djurförsök och högskolan skulle avslå studentens begäran om befrielse finns en möjlighet att överklaga högskolans beslut till Överklagandenämnden för högskolan.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är angeläget att sådan användning av djur begränsas så långt möjligt och att alternativa metoder kommer till användning. Sådana kan t.ex. vara interaktiva utbildningsprogram. Vidare välkomnar utskottet det initiativ som Djurskyddsmyndigheten – inom ramen för arbetet i myndighetens vetenskapliga råd för alternativa metoder till djurförsök – har tagit för att se över och sprida information om alternativa metoder till djurförsök inom undervisningen. Som framgår av propositionen kommer inledningsvis en kartläggning att genomföras av de djurförsök som för närvarande görs inom undervisningen vid landets universitet och högskolor.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2005/06:MJ518 yrkandena 10–13, 2004/05:MJ506 yrkandena 10–12 och 2004/05:MJ245.

Utskottet är inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av det utredningskrav som framförs i motion 2004/05: MJ399. Motionen avstyrks.

Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök

Utskottets förslag i korthet

Med anledning av ett motionsyrkande med kritik mot en aviserad utredning om klassificeringssystemet avseende djurs smärta anför utskottet att det är värdefullt att varje nytt system utvärderas en tid efter dess införande. Vidare erinrar utskottet – med anledning av ett motionsyrkande – om att begreppet alternativa metoder till djurförsök enligt de 3 R:ns princip är internationellt erkänd. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Jämför reservationerna 2 (m) och 3 (fp, c).

Propositionen

Regeringen föreslår att förutsättningarna för att få använda djur i djurförsök kompletteras med ett krav på att så få djur som möjligt används.

Vidare gör regeringen bedömningen att det är angeläget att säkerställa att djurs smärta inte underskattas vid den djurförsöksetiska prövningen. Djurskyddsmyndigheten får därför i uppdrag att utvärdera det befintliga systemet för klassificering av smärta. Uppdraget bör kunna redovisas den 15 maj 2006.

Motionerna

När det gäller nyttovärdering av djurförsök bör enligt motion 2005/06: MJ6 (m) dagens restriktiva regler inte göras ännu strängare, bl.a. mot bakgrund av det i propositionen aviserade uppdraget till Djurskyddsmyndigheten om en utvärdering av det befintliga klassificeringssystemet om djurs smärta (yrkande 3).

Enligt motion 2005/06: MJ5 (fp) begärs ett tillkännagivande om att onödigt lidande måste minimeras genom förbättring av försöksdjurens situation, minskning av antalet försöksdjur samt intensifierad forskning för att finna alternativ till djurförsök (yrkande 1). Vidare framhålls att ordalydelsen "alternativ metod till djurförsök" bör ändras så att det klart framgår att det inte enbart handlar om en övergång till "icke-djurförsök" utan om att förbättra djurens situation (Refinement) samt minska antalet försöksdjur (Reduction) (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet – i likhet med tidigare ställningstaganden, senast våren 2003 (bet. 2002/03: MJU8) – framhålla den djurförsöksetiska prövningens stora betydelse när det gäller att begränsa användningen av försöksdjur.

Den svenska djurskyddslagstiftningen utgår från att djur kan känna och uppleva smärta och lidande och att de därför har ett starkt skyddsbehov. Det är således angeläget att den djurförsöksetiska nämnden vid sin prövning har tillräcklig information om huruvida ett försök kan komma att orsaka djur lidande av något slag eller inte och i så fall hur kraftiga eventuella smärtupplevelser kan förväntas bli. På uppdrag av regeringen infördes år 2002 ett klassificeringssystem för att utgöra ett sådant underlag.

I propositionen aviseras att Djurskyddsmyndigheten skall ges i uppdrag att utvärdera det befintliga systemet för klassificering av smärta. Enligt vad utskottet har inhämtat beslutade regeringen den 13 oktober om ett uppdrag till en sådan utredning.

I motion 2005/06:MJ6 uttrycks en oro att regelsystemet görs än mer restriktivt till följd av resultatet av en sådan utvärdering. Enligt utskottets mening är det värdefullt att varje nytt system utvärderas en tid efter dess införande. Detta gäller även klassificeringssystemet för djurs smärta, inte minst mot bakgrund av att försöksdjursverksamheten ständigt förändras genom att nya vetenskapliga frågeställningar uppkommer och att ny försöksdjursmetodik utvecklas. Såsom framhålls i propositionen kan även användningen av s.k. pilotförsök – studie i mindre skala på ett begränsat antal djur eller i en begränsad omfattning – ge ett ändamålsenligt underlag för den djurförsöksetiska prövningen. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2005/06:MJ6 (m) yrkande 3 lämnas utan åtgärd från riksdagens sida.

I likhet med motionärerna i motion 2005/06:MJ5 (fp) anser utskottet att onödigt lidande måste minimeras genom förbättring av försöksdjurens situation. Utskottet instämmer i detta och anser att bl.a. utvärderingen av klassificeringssystemet utgör ett led i denna strävan. Även andra åtgärder som föreslås i propositionen eller som kan komma att bli resultatet av den aviserade eller pågående utredningsverksamheten kan ligga i linje med motionärernas önskemål om alternativ till djurförsök (yrkande 1). Såvitt avser förslaget i motionen om en ändrad ordalydelse erinrar utskottet om att med begreppet ”alternativa metoder till djurförsök” avses de 3 R:ns princip. Då den är internationellt erkänd skulle det te sig mindre ändamålsenligt med en särskild, svensk definition av begreppet. Med vad utskottet nu anfört avstyrks motion 2005/06:MJ5 yrkandena 1 och 3.

Bedömning av vetenskaplig kvalitet

Utskottets förslag i korthet

Något specifikt krav för en djurförsöksetisk nämnd att göra bedömning av vetenskaplig kvalitet bör inte införas, anser utskottet och avstyrker därmed ett motionsyrkande.

Propositionen

Regeringen föreslår att en bestämmelse införs i djurskyddslagen om att den djurförsöksetiska nämnden vid prövningen av ett ärende skall väga försökets betydelse mot lidandet för djuret. I propositionen lämnas i detta sammanhang en redogörelse för utredarens förslag om att de etiska nämnderna även skall väga försökets vetenskapliga kvalitet mot lidandet för djuren som en av bedömningsgrunderna vid prövningen.

Motionen

Enligt motion MJ5 (fp) bör de djurförsöksetiska nämnderna inte göra någon bedömning avseende den vetenskapliga kvaliteten. Skälet anges vara att denna aspekt granskas genom forskningsrådets försorg (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Såsom regeringen och motionären redovisar har en bedömning av forskningsprojektets – och de däri ingående djurförsökens – vetenskapliga kvalitet ofta redan gjorts när en ansökan om godkännande av djurförsök lämnas till den djurförsöksetiska nämnden. Djurförsök kan ingå i projekt som finansieras från forskningsråd eller annan forskningsfinansiär. På motsvarande sätt kan djurförsök utföras inom ramen för ett företags forskningsverksamhet. För att erhålla finansiering genom *forskningsråden* krävs högsta vetenskapliga kvalitet; råden granskar varje ansökan med hjälp av experter med hög vetenskaplig kompetens. Företag som bedriver djurförsök återfinns ofta inom läkemedelsområdet. Under ett läkemedels utveckling granskar *Läkemedelsverket* utvecklingen av ett nytt läkemedel med avseende på bl.a. vetenskaplig korrekthet. Även sådana företag som utvecklar andra produkter än läkemedel måste i förekommande fall uppfylla de krav som andra registrerande myndigheter har för att kunna godkänna produkten. Detta förutsätter att företaget gör en vetenskaplig bedömning genom anlitande av både intern och extern expertis. När en ansökan behandlas i den djurförsöksetiska nämnden när det gäller ett djurförsöks betydelse går det inte att bortse från den vetenskapliga grund som försöket vilar på. Det är därför naturligt att den djurförsöksetiska nämnden även tar hänsyn till försökets vetenskapliga kvalitet vid sin bedömning. Försök vars vetenskapliga kvalitet är undermålig kan knappast komma att få en stor betydelse. Det ingår således redan i de djurförsöksetiska nämndernas uppdrag att beakta den vetenskapliga kvaliteten.

Motionären uttrycker oro för att ett specifikt krav för nämnden att göra en vetenskaplig bedömning skulle införas. Utskottet instämmer med regeringen i att ett sådant krav inte är erforderligt. Motion 2005/06:MJ5 yrkande 5 är därmed tillgodosedd och bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Bedömning av forskningens betydelse

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande med hänvisning till sin uppfattning att grundforskning är en förutsättning för att tillämpningar av olika slag skall komma till stånd och för att det av riksdagen fastslagna forskningspolitiska målet skall uppnås.

Jämför reservation 4 (fp, c).

Propositionen

I propositionen föreslås att en bestämmelse införs i djurskyddslagen om att den djurförsöksetiska nämnden får bifalla en ansökan om djurförsök endast om en sådan användning kan anses angelägen från allmän synpunkt. I sammanhanget lämnas en redogörelse för utredarens förslag till vad som betecknas som ett diskussionsunderlag för viss vägledning om bl.a. graden av angelägenhet hos vissa vanliga ändamål med forskning. Avsikten anges vara att ge en struktur för hur man skall resonera om djurförsöken på ett konsekvent och mångsidigt sätt. Regeringen säger sig välkomna utredarens ambition att ge nämnderna ett redskap för bedömning av ett djurförsöks betydelse. Samtidigt redovisar regeringen målet för området forskningspolitik och säger sig förutsätta att Djurskyddsmyndigheten vid eventuellt utarbetande av ett diskussionsunderlag i enlighet med utredarens förslag tar detta i beaktande.

Motionen

Enligt motion MJ5 (fp) är grundforskningen en förutsättning för att tillämpningar av olika slag skall kunna komma till stånd. Det är viktigt att utredarens ”vägledande diskussionsunderlag” inte medför risk för att grundforskningens fundament bryts sönder (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis erinrar utskottet om att det av riksdagen fastställda målet för området forskningspolitik är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet (prop. 2004/05:80, bet. 2004/05:UbU15, rskr. 2004/05:289). Utskottet anser – i likhet med regeringen – att grundforskning inte bör ställas mot behovsmotiverad forskning. Såsom anförs i propositionen utgår behovsmotiverad forskning från ett problem eller en frågeställning inom en sektor och kan innehålla element av såväl grundforskning som tillämpad forskning. Forskare har stor frihet att själva definiera sin forskningsuppgift. Eftersom det ofta är svårt att på förhand veta vilken kunskap som kommer att ge upphov till de mest intressanta vetenskapliga upptäckterna, spelar forskarnas fria sökande efter

kunskap en fundamental roll för samhällsutvecklingen. Det är bl.a. därför som regeringen och riksdagen har ett särskilt ansvar för att värna om grundforskningen. Grundläggande forskning är en förutsättning för att få ökad kunskap och på sikt möjliggöra utveckling av t.ex. nya behandlingsmetoder för sjukdomar hos människor och djur. Det är naturligt att den omedelbara betydelsen av ett försök av grundläggande karaktär inte alltid kan förutses. Forskare kan samtidigt vara engagerade i såväl grundforskning som tillämpad forskning. Det är inte ovanligt att just sådana forskningsmiljöer är framstående. En motsättning mellan grundforskning och behovsmotiverad forskning är olycklig. Steget från grundforskning till tillämpning i näringslivet och samhället blir allt kortare och därmed försvinner alltmer gränsen mellan grundforskning och behovsmotiverad forskning. Även om den omedelbara betydelsen av grundläggande forskning inte alltid kan förutses, är det för den djurförsöksetiska prövningen viktigt att de hypoteser som försöket vilar på kan motiveras ur ett vetenskapligt perspektiv och har som syfte att komma till samhällelig nytta. Grundforskning är en förutsättning för att tillämpningar av olika slag skall komma till stånd och för att det forskningspolitiska mål som har fastslagits av riksdagen skall kunna uppnås. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion 2005/06: MJU5 (fp) yrkande 4 lämnas utan åtgärd.

Etiskt godkännande av avel med försöksdjur

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning om behovet av en löpande och öppen dialog med forskarsamhället om den framtida forskningens förutsättningar. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Jämför reservationerna 5 (m) och 6 (fp).

Bakgrund

Med begreppet *framställning* av djur avses sådana åtgärder som görs på levande djur i syfte att få fram djur med en genetisk modifiering. Enligt praxis har framställning av djur ansetts vara ett djurförsök och därmed genomgått djurförsöksetisk prövning. Som framgått i det föregående har regeringen föreslagit att begreppet framställning av djur förtydligas genom att det ges en legal definition i djurskyddslagen (1 b §).

Med begreppet *avel* av djur avses all annan fortplantning är framställning. Avel kan göras på ett framställt, dvs. genetiskt modifierat djur. Ett syfte är att bibehålla den framställda stammen för framtida bruk.

De genetiskt modifierade försöksdjuren används i dag i stor utsträckning inom forskningen eftersom det t.ex. är möjligt att ta fram djurmodeller för mänskliga sjukdomar. Detta innebär att i vissa av de genetiskt modifierade stammarna som har tagits fram kan djuren bära på ett lidande genom den genetiska modifieringen i sig.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör det införas ett krav på att verksamhet med avel av försöksdjur som innebär att djuren orsakas eller riskerar att orsakas lidande inte får ske utan ett tydligt syfte. Frågan om huruvida sådan avel skall underkastas etisk prövning bör därför övervägas. Regeringen har för avsikt att ge Djurskyddsmyndigheten i uppdrag att närmare utreda frågan. Myndigheten skall föreslå bedömningskriterier för en sådan etisk prövning, utreda de ekonomiska och administrativa konsekvenserna av ett sådant krav samt lämna förslag på hur en sådan etisk prövning bör organiseras. Enligt regeringens bedömning bör uppdraget kunna redovisas senast den 15 maj 2006.

Motionerna

När det gäller framställningen av djur med förändrad arvs massa anförs i motion 2005/06: MJ6 (m) att effekterna skulle bli negativa om det finns en risk att man inte får använda sådana djur för forskning om modifieringen i sig skulle innebära ett lidande för djuret. Ofta görs sådana försök för att studera effekten av en genetisk effekt och man kan inte begära att forskaren i förväg skall veta resultaten av den genetiska modifieringen (yrkande 2).

I motion 2005/06: MJ5 (fp) sägs att den oro som företrädare för läkemedelsforskningen har gett uttryck för avseende genetiskt modifierade djur i forskningssammanhang – och de eventuella framtida begränsningarna för fortsatt svensk spetsforskning måste tas på största allvar. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör inleda en dialog med företrädarna för denna forskning för att problemen skall kunna lösas (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Regeringen har i propositionen aviserat en utredning om huruvida det bör införas ett krav på etiskt godkännande av avel med försöksdjur. Enligt vad utskottet har inhämtat beslutade regeringen den 13 oktober om ett uppdrag till en sådan utredning. Utskottet har även erfarit att uppdraget inte bara innefattar sådan avel som görs på framställda djur (dvs. genetiskt modifierade djur) utan all avel som kan innebära att djuret bär på – eller riskerar att bära på – ett lidande. Avel med försöksdjur syftar till att möjliggöra senare användning av djuren i försök. Det syfte som ett sådant försök har

– såsom regeringen påpekar – kan inte förutses i de fall aveln inte är knuten till ett visst försök. Utredningen har föranlett motionsförslag i vilka man uttrycker oro för effekter på spetsforskningen av de eventuella restriktioner som skulle kunna bli följden av utredningen. Utskottet har för sin del ingen erinran mot regeringens bedömning om behovet av en utredning i nu aktuellt avseende. Samtidigt ansluter sig utskottet till motionärernas uppfattning om behovet av en löpande och öppen dialog med forskarsamhället om den framtida forskningens förutsättningar. Utskottet förutsätter sålunda att regeringen drar försorg om en sådan dialog. Genom vad utskottet nu har uttalat kan motionerna 2005/06: MJ6 yrkande 2 och 2005/06: MJ5 yrkande 2 i allt väsentligt anses tillgodosedda. De avstyrks därmed i berörda delar.

Sammansättningen i de djurförsöksetiska nämnderna m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet finner inte anledning att föregripa den i propositionen aviserade utredningen om instansordningen för ärenden om etisk prövning av djurförsök, inklusive frågan om rätt för bl.a. djurskyddsorganisationer att överklaga en djurförsöksetisk nämnds beslut. Därmed avstyrks berörda motionsyrkanden.

Jämför reservation 7 (m, fp, c).

Propositionen

Regeringen anmäler sin avsikt att tillsätta en särskild utredning med uppgift att utreda instansordningen för ärenden om etisk prövning av djurförsök. Utredningen skall bl.a. överväga behovet av ett självständigt centralt organ som kan göra överprövningar och avgöra frågor vid oenighet. Vidare skall frågan om en rätt för bl.a. djurskyddsorganisationer att överklaga en djurförsöksetisk nämnds beslut utredas. Enligt regeringens bedömning är sammansättningen av ledamöter i de djurförsöksetiska nämnderna väl avvägd och bör behållas. Regeringen säger sig dock ha för avsikt att verka för att Djurskyddsmyndigheten förstärker rekryteringsarbetet till de djurförsöksetiska nämnderna. De djurförsöksetiska nämnderna bör ha tillgång till *veterinärmedicinsk sakkunskap* vid bedömningen av ett försök. Det bör vidare finnas en *referensgrupp* till de djurförsöksetiska nämndernas förfogande.

Enligt propositionen planerar Djurskyddsmyndigheten ytterligare insatser för att förstärka den djurförsöksetiska prövningen. Exempel på detta är etikkurser och en utökad seminarieverksamhet för de djurförsöksetiska nämndernas ledamöter. Vidare hänvisas till Djurskyddsmyndighetens handlings-

plan, i vilken utbildningsinsatser om alternativa metoder till djurförsök aviseras. Enligt regeringen är det angeläget att Djurskyddsmyndigheten bistår de djurförsöksetiska nämnderna med den information om sådana alternativa metoder som finns tillgänglig, t.ex. genom för ändamålet upprättade databaser. För att minska arbetsbelastningen har regeringen beslutat en ändring i djurskyddsförordningen som möjliggör inrättandet av flera avdelningar i en nämnd. Dessutom uppmärksammas att Djurskyddsmyndigheten år 2005 tilldelats utökade resurser om 10 miljoner kronor i syfte att bl.a. förstärka den djurförsöksetiska prövningen och att vidta åtgärder med anledning av den kommande propositionen och Djurskyddsmyndighetens handlingsplan om att begränsa försöksdjursverksamheten. Regeringens avsikt är att tillsätta en särskild utredning med uppgift att utreda instansordningen för ärenden om etisk prövning av djurförsök.

Motionerna

I motion 2005/06: MJ6 (m) framhåller motionärerna att en utomstående organisation inte skall ha rätt att överklaga ett beslut av en djurförsöksetisk nämnd. Att lämna vissa medborgare dubbla rättigheter efter organisationstillhörighet hör inte hemma i en demokratisk rättsstat, anføres det (yrkande 5). Enligt motion 2004/05: MJ251 (m) bör det vara möjligt att överklaga beslut som fattas av de djurförsöksetiska nämnderna. Det är olyckligt, menar motionären, att endast beslut om avslag kan överklagas då det indikerar brister i rättssäkerheten. Enligt motion 2005/06: MJ5 (fp) finns det inte något behov att överklaga ett beslut av en djurförsöksetisk nämnd; kravet på rättssäkerhet tillgodoses redan genom nämndernas sammansättning av vetenskapsmän, lekmän och veterinär expertis under ledning av en domare (yrkande 7). Även enligt motion 2004/05: MJ281 (s) framförs synpunkter om att djurskyddsorganisationerna – såsom den part som kan föra djurens talan – bör ges talerätt och att frågan bör utredas skyndsamt. Motionären menar att miljöbalken kan utgöra förebild härvidlag. Även i motion 2005/06: Ju384 (mp, -) begärs ett tillkännagivande om möjligheterna att överklaga beslut av en djurförsöksetisk nämnd och om hur prövningen av dessa beslut bör ske. Motionärerna anser för sin del att överklagande skall kunna göras till ett självständigt centralt organ, i vilket det också skall finnas tillgång till sakkunskap om djurskydd som alternativa försöksmetoder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar om att krav på djurförsöksetisk prövning infördes i Sverige år 1979. Härefter har vissa förändringar genomförts i djurskyddslagstiftningen. Enligt djurskyddslagen skall användning av djur för vetenskapligt ändamål m.m. godkännas från etisk synpunkt av en djurförsöksetisk nämnd innan användningen påbörjas (20 §). Närmare bestämmelser om sådana nämnder finns i djurskyddsförordningen. Av denna framgår att det

skall finnas så många djurförsöksetiska nämnder som Djurskyddsmyndigheten bestämmer, dock minst sex (42 §). I varje nämnd skall det ingå en ordförande och en eller flera vice ordförande samt lekmän, forskare och representanter för personal som har hand om försöksdjur. Djurskyddsmyndigheten utser ordförande och vice ordförande som skall vara opartiska och företrädesvis vara lagfarna och ha erfarenhet av dömande verksamhet. Av övriga ledamöter i nämnden skall hälften vara lekmän. Bland lekmännen skall representanter för djurskyddsorganisationer ingå till ett antal som understiger hälften av antalet lekmän (43 §).

Sedan den 1 mars 1998 är nämndernas beslut bindande. Detta innebär att nämnden beslutar om att godkänna, godkänna med villkor eller avslå en ansökan om att få göra djurförsök. Den som har ansökt om etiskt godkännande kan överklaga nämndens beslut till allmän förvaltningsdomstol.

Utskottet välkomnar de åtgärder som regeringen redovisar i propositionen i fråga om arbetet i de djurförsöksetiska nämnderna. Enligt utskottets mening kan de innebära att nämndernas funktion förbättras i viktiga avseenden. Såvitt gäller möjligheten att överklaga ett beslut av en djurförsöksetisk nämnd kan utskottet konstatera att det i motionerna finns förslag som innebär motstående ståndpunkter. Enligt vad utskottet har erfarit kommer regeringen inom kort att besluta om direktiv till den i propositionen aviserade utredningen om instansordningen för ärenden om etisk prövning av djurförsök. Någon anledning att föregripa utredningens arbete finns inte, anser utskottet som därmed avstyrker de berörda förslagen i motionerna 2005/06:MJ6 (m), 2004/05:MJ251 (m), 2005/06:MJ5 (fp), 2004/05:MJ281 (s) och 2005/06:Ju384 (mp, -).

Ärendehandläggningen vid de djurförsöksetiska nämnderna m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet betonar vikten av att regelverket kontinuerligt ses över och vid behov revideras. Det är därför värdefullt att Djurskyddsmyndigheten i sin handlingsplan för begränsning av djurförsök tagit upp föreskriftsarbetet som en av de fyra strategiska inriktningarna. Berörda motionsyrkanden avstyrks.

Propositionen

Som redovisas i propositionen gör regeringen bedömningen att sammansättningen av ledamöter i de djurförsöksetiska nämnderna är väl avvägd och bör behållas. Samtidigt förklarar regeringen sin avsikt att verka för att Djurskyddsmyndigheten förstärker arbetet med rekrytering till de djurförsöksetiska nämnderna.

Motionerna

Enligt motion 2004/05:MJ506 (kd) krävs en förbättrad handläggning av den etiska prövningen av djurförsök. Man åberopar Djurförsöksetiska utredningen (SOU 2003:86), som ansåg att nämnderna bör ställa högre krav på sökande, oftare skicka ärenden på remiss till andra myndigheter samt föra mer etiska diskussioner. Nödvändiga förändringar bör genomföras i djurskyddslagstiftningen anser motionärerna (yrkande 14).

I motion 2004/05:MJ282 (s) framhålls att de djurförsöksetiska nämndernas status ändrats från rådgivande till beslutande. Motionären efterfrågar en kartläggning och analys av maktstrukturen i de olika nämnderna, bl.a. med avseende på balansen mellan lekmän och forskare. De förhållanden som bör granskas bör omfatta perioden från den tidpunkt då de djurförsöksetiska nämndernas status ändrades från rådgivande till beslutande.

I motion 2004/05:MJ252 (m) betonas vikten av att riksdagen begär tydlig återrapportering från regeringen när det gäller arbetet med detaljföreskrifter. Det är oacceptabelt att föreskrifterna för vård och förvaring av försöksdjur inte har uppdaterats. En omprövning förslagsvis vartannat år kan vara befogad, anför motionären.

I motion 2004/05:MJ398 (s) anförs att det är angeläget att lagstiftningen om försöksdjur kontinuerligt ses över med ambitionen att föreskrifterna och de allmänna råden begränsas i tiden. Nya rön bör ges genomslag i föreskrifterna m.m.

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar om att det av 47 § djurskyddsförordningen framgår att Djurskyddsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om en nämnds organisation och om prövningen av ärenden. I regleringsbrevet för Djurskyddsmyndigheten anges särskilt att myndigheten skall tillse att ansökningarna om etisk prövning av djurförsök skall genomgå en effektiv, enhetlig och god prövning i de djurförsöksetiska nämnderna. Djurskyddsmyndigheten har på uppdrag av regeringen utarbetat en handlingsplan för hur användningen av försöksdjur skall begränsas. Fyra strategiska inriktningar föreslås, varav en gäller etisk prövning av djurförsök. Djurskyddsmyndigheten avser att genomföra ett antal både direkta och indirekta förstärkningar av den djurförsöksetiska prövningen i syfte att en oklanderlig prövning av ansökningarna skall garanteras. En rad konkreta förslag presenteras. Bland annat avser myndigheten att

- revidera gällande föreskrifter,
- stödja nämnderna i deras arbete,
- ytterligare samordna prövningen så att den blir mer likartad mellan nämnderna,
- se över nämndernas organisation och administrativa rutiner,
- överväga om det finns behov att revidera bestämmelserna om undantag från kravet på etisk prövning,

- överväga om det finns behov att remittera vissa typer av ärenden till andra myndigheter eller sakkunniga före beslut.

Utskottet instämmer med motionärerna om vikten av en god och ändamålsenlig handläggning av den etiska prövningen av djurförsök. Så vitt utskottet kan finna ligger flertalet av de åtgärder som föreslås i Djurskyddsmyndighetens handlingsplan i linje med motionärernas förslag. Det finns därför inte någon anledning till åtgärd från riksdagens sida, varför motion 2004/05: MJ506 (kd) yrkande 14 avstyrks.

Som framgått i det föregående har de djurförsöksetiska nämnderna sedan år 1998 en status som beslutande organ. När det gäller frågan om balansen mellan lekmän och forskare har utskottet ingen annan mening än regeringen, nämligen att sammansättningen är väl avvägd. Utskottet utgår från att regeringen även i fortsättningen följer denna fråga och övriga frågor som rör de djurförsöksetiska nämndernas funktion. Med vad utskottet nu anført avstyrks motion 2004/05: MJ282 (s).

Vidare instämmer utskottet med vad som sägs i motionerna 2004/05: MJ252 (m) och 2004/05: MJ398 (s) om vikten av att regelverket kontinuerligt ses över och vid behov revideras. Det är därför värdefullt att Djurskyddsmyndigheten i sin handlingsplan för begränsning av djurförsök tagit upp föreskriftsarbetet som en av de fyra strategiska inriktningarna.

I handlingsplanen anges sålunda att nya föreskrifter om *hållning och skötsel av försöksdjur* skall utarbetas. I detta arbete kommer de förslag till nya djurhållningsregler som tagits fram inom ramen för Europarådskonventionen om försöksdjur att beaktas. De nya föreskrifterna kommer att omfatta dels en allmän del avseende samtliga djurarter, dels specifika delar för olika djurarter. Andra föreskrifter som skall ses över gäller *etisk prövning, utbildning och djurförsök*.

Utskottet ser positivt på det aviserade arbetet med föreskrifterna och räknar med att regeringen håller riksdagen underrättad om resultatet av dessa insatser. Med hänvisning till det anförda avstyrks de nu aktuella förslagen i motionerna 2004/05: MJ252 (m) och 2004/05: MJ398 (s).

Framtida ändringar i djurskyddslagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet utgår från att vad som har framkommit i dialogen med forskarsamhället och övriga intressenter tas till vara i samband med den fortsatta beredningen av utredningsuppdrag avseende djurförsök. Syftet med motionsförslagen blir i huvudsak tillgodosett; de avstyrks därmed.

Jämför reservation 8 (m).

Propositionen

Regeringen har i propositionen aviserat utredningar i tre avseenden på området för djurförsök. Den första är att Djurskyddsmyndigheten ges i uppdrag att utvärdera det befintliga systemet för klassificering av djurs smärta. Den andra är att Djurskyddsmyndigheten ges i uppdrag att utreda frågan om det bör införas ett krav på etiskt godkännande av sådan avel med försöksdjur som medför eller riskerar att medföra lidande för djuren. I uppdraget skall ingå att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av ett sådant krav. Som också har redovisats nyss har regeringen numera beslutat om uppdraget avseende de båda utredningarna. Den tredje utredningen gäller instansordningen för ärenden om etisk prövning av djurförsök.

Motionerna

I motion 2005/06:MJ6 (m) framhålls att nya djurskyddsregler inte negativt får påverka Sverige som forskarnation. Regeringen kritiserar för de utredningsuppdrag som presenteras i propositionen och som – fritt tolkat – kan få till följd att det kan bli svårt att få tillstånd även för motiverade djurförsök (yrkande 1).

Liknande synpunkter redovisas i motion 2005/06:MJ7 (m), nämligen att nya djurskyddsregler inte får påverka Sverige som forskarland. Bland annat biomedicinsk forskning, ett område där Sverige är en av de ledande nationerna, innebär en långsiktig verksamhet som kräver stabila spelregler (yrkande 1).

Även i motion 2005/06:MJ229 (m) uppmärksammas att kommande förslag om ändrade regler för djurförsök skulle kunna försvåra forskningen.

Utskottets ställningstagande

Det är angeläget att lagstiftningen är tydlig för dem som berörs av försöksdjursverksamhet, såsom godkända föreståndare, veterinärer, forskare och försöksdjurstekniker, liksom företrädare för tillsynsmyndigheter och etiska nämnder. Det är givetvis av vikt att lagstiftningen är tydlig även för den intresserade allmänheten.

I det föregående har utskottet redovisat sitt ställningstagande till de i propositionen aviserade utredningarna, nämligen om dels utvärderingen av systemet för klassificering av djurs smärta, dels etiskt godkännande av avel med försöksdjur och dels instansordningen för ärenden om etisk prövning av djurförsök. Utskottet har tidigare i betänkandet även redovisat sitt ställningstagande om forskningens betydelse.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om den förändring i djurskyddsförordningen som genomfördes den 24 februari 2005 i syfte att förtydliga rättsläget när det gäller djurförsök. I en ny bestämmelse, 49 a §, anges att

de djurförsöksetiska nämnderna får godkänna sådan användning av försöksdjur som innebär att djurskyddsbestämmelserna enligt djurskyddsförordningen får frångås.

Regeringen har uppdragit åt Djurskyddsmyndigheten att göra en översyn av denna nya bestämmelse och lämna förslag till en ny ordning. I sitt uppdrag till utredningen om 49 a § har regeringen anfört att det skall utarbetas i nära samarbete med Vetenskapsrådet och andra berörda forskningsråd, företrädare för forskning inom universitets- och högskoleområdet, vid expertmyndigheter och inom näringslivet samt med andra berörda myndigheter och organisationer.

Djurskyddsmyndighetens rapport, som överlämnades till regeringen den 14 september 2005, har sålunda arbetats fram efter att myndigheten har hört företrädare för berörda råd, myndigheter och organisationer. Härfter har ett antal bestämmelser identifierats i djurskyddsförordningen för vilka en djurförsöksetisk nämnd bör ha möjlighet att medge undantag. Syftet är att dessa bestämmelser inte skall leda till allvarliga problem för forskningsverksamheten då 49 a § i förordningen upphävs. Förslaget går alltså ut på att vissa bestämmelser skall vara sådana att de djurförsöksetiska nämnderna inte kan frångå dem, medan andra bestämmelser bör vara föremål för en avvägning i den etiska prövningen.

Utskottet vill erinra om att målet för forskningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande kunskaps- och forskningsnation där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Enligt vad som framfördes i regeringsförklaringen hösten 2005 skall svensk forskning stärkas och särskilda satsningar göras på medicin och teknik.

Såvitt utskottet kan finna har regeringen visat en hög ambitionsnivå när det gäller att åstadkomma en dialog mellan den berörda myndigheten å ena sidan och forskarsamhället och övriga intressenter å den andra. Utskottet utgår från att vad som har framkommit i denna dialog också tas till vara i samband med den fortsatta beredningen i Regeringskansliet av Djurskyddsmyndighetens förslag. Med vad utskottet har anfört – såväl i detta sammanhang som i det föregående i detta betänkande – anser utskottet att syftet med motionärernas förslag blir i huvudsak tillgodosett. Motionerna 2005/06:MJ7 yrkande 1 och 2005/06:MJ229 avstyrks därmed.

Veterinärmedicinsk kompetens vid de djurförsöksetiska nämnderna, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Motionsförslag om bl.a. tillsynen av försöksdjursverksamhet avstyrks.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör de djurförsöksetiska nämnderna ha tillgång till veterinärmedicinsk sakkunskap. Vidare bör det finnas en referensgrupp dit de djurförsöksetiska nämnderna kan vända sig med frågor.

Som har redovisats tidigare har regeringen föreslagit att kravet på att en veterinär skall vara knuten till verksamheter med försöksdjur även skall gälla verksamheter som har *äldre*, i tiden obegränsade, verksamhetstillstånd. Lagen bör således ändras så att kravet på veterinär omfattar samtliga verksamheter med försöksdjur.

Motionerna

I motion 2005/06: MJ7 (m) kritiseras att en veterinär skall bistå nämnder och referensgrupper med djurkunskap; motionären oroas av att kravet kan skapa veterinärt dubbelarbete. Det torde vara enklare om referensgrupper innehöll veterinär kunskap så att inte en behöver rekryteras till varje nämnd, anser motionären (yrkande 2).

I motion 2004/05: MJ250 (m) anförts att det finns ett behov av lagändring för att förhindra att försöksdjursveterinärer kan vara anställda av dem de skall granska. Det är av stor vikt att veterinären kan utföra sitt arbete utan rädsla eller ovilja att anmäla eventuella brister i hanteringen.

I motion 2004/05: MJ350 (v) föreslås en översyn av möjligheten att ändra huvudmannskapet för försöksdjursveterinärer i syfte att skilja tillsyn från verksamhet. Enligt vad som anförts är de försöksdjursveterinärer som är knutna till djurförsöksverksamheten ofta även anställda av verksamheten som de bedriver tillsyn över (yrkande 9).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att det i propositionen finns förslag och bedömningar som alla innebär en förstärkning av den veterinärmedicinska kompetensen i samband med djurförsök.

Tidigare i detta betänkande har utskottet behandlat regeringens förslag om att även *äldre*, i tiden obegränsade, verksamhetstillstånd skall omfattas av kravet på att varje användaranläggning skall garanteras tillgång till veterinär rådgivning. Bakgrunden är kraven i försöksdjursdirektivet. När detta krav genomfördes i nationell rätt år 1998 genom 20 § djurskyddslagen (prop. 1997/98:28, bet. 1997/98:JoU12, rskr. 1997/98:142) knöts det till *nya* verksamhetstillstånd. Enligt Djurskyddsmyndighetens föreskrifter skall man – innan ansökas skickas in till en djurförsöksetisk nämnd – kunna rådgöra med den till anläggningen knutne veterinären. Dessutom skall denne veterinär kunna bistå nämnden om den vid sin prövning behöver inhämta kompletterande upplysningar.

Vidare gör regeringen bedömningen att de djurförsöksetiska nämnderna bör ha tillgång till veterinärmedicinsk kompetens i sin bedömning av ett försök. Även om sådan redan finns i de flesta nämnder finns det dock skäl att säkerställa att alla nämnder vid prövning av samtliga ärenden har tillgång till sådan kompetens. Utskottet delar regeringens uppfattning om att en sådan veterinär bör ha en rådgivande och fristående funktion i förhållande till nämnden och att en veterinär således inte bör ingå i nämnden.

Härutöver anser regeringen att det bör finnas en referensgrupp till de djurförsöksetiska nämndernas förfogande. En sådan skulle representera sakkunskap inom många forskningsområden. Utskottet ser positivt på detta och finner – i likhet med regeringen – att den skisserade referensgruppen kan tillföra de djurförsöksetiska nämnderna värdefull kunskap, inte minst när det gäller alternativa metoder.

Sammanfattningsvis anser utskottet att de nu angivna åtgärderna när det gäller veterinärmedicinsk och annan relevant kompetens är väl ägnade att bidra till att de 3 R:ns princip iakttas. Utskottet ser således inte att det föreligger någon risk för veterinärt dubbelarbete så som anförs i motion 2005/06:MJ7 yrkande 2, som därmed avstyrks.

När det häfter gäller frågan om tillsyn vill utskottet påminna om att det enligt djurskyddslagen krävs tillstånd av Djurskyddsmyndigheten för att få bedriva försöksdjursverksamhet (19 a §). Ett av de krav som ställs upp för att tillstånd skall beviljas är att det finns en veterinär som ger råd och anvisningar om hur verksamheten skall bedrivas och som bistår vid behandling av djuren (20 § 2). Försöksdjursveterinärer är således anställda av användaranläggningen inom exempelvis universitet och företag. Dessa veterinärer har ingen myndighetsutövande tillsynsfunktion.

Tillsynen över efterlevnaden av djurskyddslagen och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av Djurskyddsmyndigheten, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) i enlighet med vad regeringen bestämmer. En kommuns tillsyn skall fullgöras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Nämnden skall ha tillgång till djurskyddsutbildad personal i den omfattning som behövs för att nämnden skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Djurskyddsmyndigheten samordnar övriga tillsynsmyndigheters verksamhet och lämnar vid behov råd och hjälp i denna verksamhet (24 §). Enligt myndighetens allmänna råd om tillsyn m.m. (DFS 2004:9) förutsätter tillsyn en fortlöpande verksamhet i vilken antalet inspektioner och omfattningen av varje inspektion bör anpassas efter verksamhetens art och behov av tillsyn. För försöksdjursverksamhet är tillsynsfrekvensen två gånger per år.

I sammanhanget vill utskottet hänvisa till riksdagens beslut våren 2005 om förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn (prop. 2004/05:72, bet. 2004/05:MJU10, rskr. 2004/05:200). Av betänkandet framgår att utskottet

instämde med regeringen i att det är angeläget att djurskydds- och livsmedelstillsynen i framtiden håller en hög och likvärdig kvalitet i hela landet och därmed anslöt sig till regeringens överväganden och förslag.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inget skäl till åtgärd med anledning av motionerna 2004/05:MJ250 (m) och 2004/05:MJ350 yrkande 9; de avstyrks alltså.

Utveckling av alternativa metoder

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till bl.a. det stöd som lämnas till forskning om alternativa metoder till djurförsök och till den handlingsplan för begränsning av användningen av försöksdjur som Djurskyddsmyndigheten har presenterat avstyrks berörda motionsförslag.

Jämför reservationerna 9 (fp, kd), 10 (v) och 11 (mp).

Propositionen

Regeringen redovisar att de åtgärder som Djurskyddsmyndigheten har vidtagit och kommer att vidta för att förstärka den djurförsöksetiska prövningen finansieras av medel för detta ändamål enligt budgetpropositionen för år 2005 (prop. 2004/04:1, bet. 2004/05:MJU2, rskr. 20004/05:128).

Vidare hänvisas till regleringsbrevet för Djurskyddsmyndigheten för år 2005, av vilket framgår att minst 10 miljoner kronor skall användas till åtgärder som syftar till att förbättra den djurförsöksetiska prövningen, åtgärder med anledning av den då aviserade propositionen om djurförsök och myndighetens då planerade handlingsplan för att begränsa användningen av försöksdjur.

Motionerna

I motion 2005/06:MJ394 (fp) framhålls att testning av kemikalier ofta kräver att försök görs på djur. Enligt motionären är det viktigt att nya testmetoder utvecklas, dels för att minska användningen av försöksdjur, dels för att hitta metoder för att studera kemikaliers miljötoxiska effekter (yrkande 29).

I motion 2005/06:MJ256 (v) begärs att en handlingsplan för att minska försöksdjursanvändningen skall utformas med utgångspunkt i vad motionärerna betecknar som de 5 R:ns princip. De två ”R” som skulle tillföras den etablerade 3 R:ns princip benämns Reject och Redirect resources. Reject innebär att djurförsök skall avvisas när de inte är vetenskapligt motiverade eller när de innebär ett otillbörligt lidande för djuret i fråga. Redirect resources går ut på att man löser problemen på annat sätt än genom djurförsök; tillgänglig kunskap och annan typ av forskningsmetodik

utnyttjas på ett bättre sätt (yrkande 1). Handlingsplanen bör vidare utformas med utgångspunkt i en identifiering av områden där lidandet för försöksdjur kan minimeras (yrkande 2) och där djurförsöksanvändningen helt kan fasas ut (yrkande 3). Den skall också utformas med utgångspunkt i en prioritering av vilka djurslag för vilka det är särskilt angeläget att djurförsöken minskas respektive inte tillåts alls (yrkande 4). En utvärdering av de alternativa metoder som tillämpas i dag bör göras för att ligga till grund för den efterfrågade handlingsplanen (yrkande 6).

I motion 2005/06:MJ4 (mp) hänvisas till betänkandena (SOU 1998:75) Djurförsök och (SOU 2002:86) Etisk prövning av djurförsök, i vilka det sägs att de 3 R:ns princip inte är tillräcklig utan borde kompletteras med två R (yrkande 1). Målet skall vara att finna djurfria alternativ snarare än alternativ som även de innefattar djurförsök (yrkande 2). Vidare bör vikten av att Djurskyddsmyndigheten utökar sitt arbete med att definiera för vilka syften djurförsök ej kan anses motiverade framhållas (yrkande 3). Slutligen bör regeringen ge Djurskyddsmyndigheten i uppdrag att utveckla ett system för samverkan mellan myndigheter för att säkra en utveckling av alternativa metoder utifrån en princip om 5 R (yrkande 4).

I motion 2004/05:MJ271 (s) påpekas att Centrala försöksdjursnämnden för år 2003 erhöll 10 miljoner kronor för att främja stöd till verksamheter som gynnar minskad försöksdjursanvändning. Trots detta har antalet försöksdjur ökat med ca 11 000 djur, anför motionärerna. De anser därför att CFN bör omfördela anslaget och ge bättre stöd till de forskare som arbetar med att ta fram metoder som utgör alternativ till djurförsök.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i det föregående kortfattat beskrivit principen om alternativ till djurförsök som går under benämningen de 3 R:ns princip. Enligt denna är alternativ till djurförsök såsom varje metod som innebär

- en förbättring av djurens situation (Refinement),
- en minskning av antalet använda försöksdjur (Reduction) eller
- ett totalt ersättande av försöksdjursanvändning (Replacement).

Som framgått har utskottet också ställt sig bakom en komplettering av djurskyddslagen innebärande att kraven kompletteras med Reduction, dvs. att så få djur som möjligt skall användas.

I motionerna föreslås att de 3 R:ns princip utvidgas med två R, nämligen Reject och Redirect resources. Utskottet vill med anledning härav framhålla att de 3 R:ns princip har bred acceptans såväl i Sverige som internationellt. Så utformas såväl det nya försöksdjursdirektivet som nya rekommendationer i Europarådets försöksdjurskonvention med utgångspunkt i de 3 R:ns princip. Vidare vill utskottet hänvisa till att Djurskyddsmyndigheten den 1 mars 2005 presenterade en handlingsplan för hur

användningen av försöksdjur skall begränsas. I denna redovisas fyra strategiska inriktningar för en begränsning av användningen av försöksdjur. Dessa är

- forskningsstöd till alternativa metoder
- etisk prövning av djurförsök
- informationsinsatser
- föreskriftsarbete.

I handlingsplanen aviseras även utbildningsinsatser när det gäller alternativa metoder. Det är också angeläget att Djurskyddsmyndigheten bistår de djurförsöksetiska nämnderna med den information om alternativa metoder till djurförsök som finns tillgänglig genom exempelvis för ändamålet upprättade databaser.

Vad häfter gäller förslaget i motion 2004/05: MJ271 stöd till forskning om alternativa metoder vill utskottet framhålla att det i Djurskyddsmyndighetens regleringsbrev anges som ett mål att ge stöd till utveckling av alternativa metoder till djurförsök genom stöd till forskning och genom andra särskilt riktade insatser. Sedan i början av 1980-talet finns sålunda ett sådant forskningsstöd. Med början från år 2002 har detta stöd stegvis utökats med 5, 10 respektive 15 miljoner kronor. År 2005 uppgår det till 15 miljoner kronor och för år 2006 föreslås i budgetpropositionen samma belopp. Det kan tilläggas att läkemedelsindustrin bidrar till sådan forskning med 1 miljon kronor per år. Vidare framgår av regleringsbrevet för Djurskyddsmyndigheten för år 2005 att minst 10 miljoner kronor skall användas till åtgärder som syftar till att förbättra den djurförsöksetiska prövningen, åtgärder med anledning av propositionen om etisk prövning av djurförsök samt handlingsplanen för en begränsning av användningen av försöksdjur.

Enligt regleringsbrevet skall Djurskyddsmyndigheten också redovisa försöksdjursanvändningen i förhållande till satsade forskningsmedel inom statlig och privat sektor inom biomedicin och närliggande områden. Enligt vad utskottet inhämtat avseende försöksdjursutvecklingen på Karolinska Institutet (KI) har andelen försöksdjur som används inom KI minskat sett till forskningsvolymen, nämligen från 160 djur/miljon kronor år 1991 till 50 djur/miljon kronor år 2004. Ytterligare en tendens är att användningen av större djurslag har ersatts med mindre, framför allt möss.

Så vitt gäller motion 2005/06: MJ394 om nya metoder för testning av kemikalier vill utskottet hänvisa till den handlingsplan för hur användningen av försöksdjur skall begränsas som Djurskyddsmyndigheten presenterade den 1 mars 2005. Ett av de områden för forskningsstöd som nämns som strategiskt viktigt och har en hög potential när det gäller att nå målet om en begränsning av försöksdjursanvändningen är toxikologi och riskbedömning. Av redovisningen framgår att 14 av 34 projekt till vilka Djurskyddsmyndigheten har lämnat forskningsstöd avser toxikologi. Det är

särskilt angeläget att ägna forskning åt att ta fram metoder som kan minska eller ersätta behovet av djurförsök utan att säkerheten i riskbedömningen minskar.

Sammanfattningsvis vill utskottet framhålla att det pågår ett arbete på bred front för att utveckla alternativa metoder till djurförsök. Därmed finner utskottet att vad som yrkas i motionerna i stor utsträckning är eller kommer att bli tillgodosett. Med det anförda avstyrks motionerna 2005/06: MJ394 yrkande 29, 2005/06: MJ4 yrkandena 1–4, 2005/06: MJ256 yrkandena 1–4 och 6 samt 2004/05: MJ271.

Upplysning m.m. om produkter som är framtagna utan djurförsök

Utskottets förslag i korthet

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom krav i en motion om bl.a. ett mål för statlig konsumtion av produkter som framställts utan djurförsök; motionen avstyrks i berörda delar.

Jämför reservation 12 (mp).

Motionen

I motion 2005/06: MJ4 (mp) föreslås att det antas ett mål för statlig konsumtion av produkter som har framställts utan djurförsök; vid upphandling bör statliga aktörer kräva icke djurtestade produkter (yrkande 5). Vidare begär motionären ökad konsumentupplysning om produkter som är framtagna med djurfria metoder. Användningen av försöksdjur kan minskas genom konsumentupplysning, t.ex. i form av frivillig djurfrihetsmärkning av produkter. Ökad konsumentupplysning inom forskarsamhället är också angelägen när det gäller produkter som tagits fram med metoder som inte är tillåtna i Sverige (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har visserligen förståelse för de syften som ligger bakom motionsyrkandet om ett statligt mål om konsumtion av produkter som ej testats genom djurförsök men anser att uppställandet av ett sådant mål knappast är en framkomlig väg i nuvarande läge.

Vad härefter gäller förslaget om krav i den statliga upphandlingen på att produkten som är föremål för upphandlingen i relevanta fall inte varit testad i djurförsök vill utskottet peka på de juridiskt komplicerade frågor som är förbundna med ett sådant krav. I detta sammanhang erinrar utskottet om pågående utredningsarbete; efter regeringens bemyndigande den 7 april 2004 tillkallades en särskild utredare med uppdrag (dir. 2004:47) att lämna förslag till hur två EG-direktiv avseende upphandling skall genomföras i

svensk rätt. I uppdraget ingår att särskilt beakta den svenska ståndpunkten beträffande miljöhänsyn och sociala hänsyn på så sätt att integrationen av sådana hänsyn väl återspeglas i de av utredaren föreslagna ändringarna. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2005:39) skall utredaren bl.a. göra en fördjupad analys av möjligheten att införa bestämmelser som innebär att den upphandlande enheten *bör* ställa miljökrav eller sociala krav.

Motionären har också föreslagit dels ökad konsumentupplysning, dels ökad upplysning till forskarsamhället. När det gäller konsumentupplysning är det – såsom påpekas i motionen – fråga om ett frivilligt system. Det är också något som i viss utsträckning redan förekommer, bl.a. när det gäller kosmetiska produkter. Det ligger också i frivillighetens natur att initiativet tas av de på marknaden verksamma företagen såsom ett gensvar på ett starkt intresse från konsumenterna. Enligt vad utskottet har erfärut utredde Konsumentverket på regeringens uppdrag denna fråga för ett stort antal år sedan; en slutsats var enligt uppgift att en sådan märkning skulle vara förknäad med stora gränsdragningsproblem. När det gäller upplysning till forskarsamhället vill utskottet påminna om de åtgärder som föreslås i djurskyddsmyndighetens handlingsplan. Vidare vill utskottet peka på den utbildning av forskare om djurförsök och alternativa metoder som, i enlighet med berörda föreskrifter, genomförs inom universitet och högskolor, däribland KI. Det kan också noteras att Europaparlamentet och rådet har antagit ett direktiv (2003/15/EG) om ändring av rådets direktiv 76/768/EEG om tillnämning av medlemsstaternas lagstiftning om kosmetiska produkter. Härigenom införs förbud mot att på marknaden släppa ut kosmetiska slutprodukter och beståndsdelar i kosmetiska slutprodukter som har testats på djur. Ändringsdirektivet innehåller också bestämmelser om förbud att testa såväl kosmetiska slutprodukter som de beståndsdelar som ingår i kosmetiska produkter på djur i EU:s medlemsstater.

Sammanfattningsvis är utskottet inte berett att ställa sig bakom de krav som framförs i motion 2005/06: MJ4 yrkandena 5 och 6; de avstyrks alltså.

Import av försöksdjur

Utskottets förslag i korthet

Utskottet utgår från att regeringen följer frågan om hanteringen vid import av försöksdjur och vidtar de åtgärder som bedöms påkallade. Därmed avstyrks ett motionsyrkande i frågan.

Motionen

I motion 2005/06:MJ211 (m) hävdas att det finns ett behov av förenklad hantering och förkortad hanteringstid vid import av försöksdjur. De många transporterna från lagret av försöksdjur till gränskontrollstationen och tillbaka igen förlänger hanteringstiden. Regeringen måste skyndsamt vidta åtgärder för att förbättra försöksdjurens situation i samband med import.

Utskottets ställningstagande

I EG-rätten regleras införsel av levande djur genom kommissionens förordning (EG) nr 136/2004 av den 22 januari 2004 om veterinärkontroller av produkter från tredjeland vid gemenskapens gränskontrollstationer. Enlig förordningen skall kontrollen utföras på gränskontrollstationen (GKS). Det är inte tillåtet för gränskontrollveterinären att utföra kontrollen på annan plats.

I den nationella lagstiftningen återfinns regler om införsel av levande djur från tredjeland i Jordbruksverkets föreskrift (SJVFS 1999:134) om veterinära kontroller av levande djur som förs in från tredjeland till Europeiska unionen (EU), Andorra, Färöarna och Norge.

Såsom utskottet har förstått motionen rör den i huvudsak förhållandena vid Arlanda flygplats. Mot den bakgrunden har utskottet inhämtat upplysningar om särskilt förhållandena där. Härvid har framkommit att GKS på Arlanda inte ligger i anslutning till fraktområdet utan ca 4 km längre bort. När planen landat skall djuren således transporteras denna sträcka till GKS. Efter själva gränskontrollen, som normalt tar ½ – 1 timme om alla papper är i ordning, skall djuren hämtas från GKS. Normalt är GKS bemannad av gränskontrollveterinärer kl. 8–17. För akutfall på jourtid finns distriktsveterinärer att tillgå. Enligt uppgift har inga allvarliga störningar inträffat på Arlanda till följd av fördröjning på GKS. Vidare har önskemål framförts till Luftfartsverket, som är huvudman för GKS på Arlanda, att GKS skall ligga i anslutning till fraktområdet.

Utskottet utgår från att regeringen följer denna fråga och vidtar de åtgärder som bedöms påkallade. Med hänvisning till vad utskottet nu uttalat avstyrks motion 2005/06:MJ211.

Internationellt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet konstaterar att Sverige har varit och är drivande i det internationella arbete som går ut på att djurskyddet skall stärkas. Berörda motionsyrkanden avstyrks.

Jämför reservationerna 13 (m), 14 (fp) och 15 (v, mp).

Motionerna

I motion 2005/06:MJ518 (kd) betonas att arbetet med att minimera djurförsöken med avseende på den gemensamma kemikaliepolitiken måste bedrivas med kraft inom EU. Det är viktigt att kemikalieindustrin samarbetar i fråga om testning av kemikalier, anför motionärerna. Vidare bör testverksamheten vara uppdaterad med de senaste forskningsrönen och testmetoderna. Djurförsök skall inte tillåtas om alternativa metoder finns eller om resultaten inte kan delas av alla eventuella producenter av kemikalien i fråga (yrkande 14).

Liknande krav och motiveringar återfinns i motion 2004/05:MJ506 (kd) (yrkande 13).

I motion 2005/06:MJ256 (v) anförS att Sverige bör vara drivande när det gäller forskning och testutveckling för att alternativa metoder utvecklas och tillämpas inom EU och internationellt (yrkande 5).

I motion 2005/05:MJ6 (m) anförS att svenska regler inte kan avvika alltför mycket från dem som finns i vår omvärld. Motionärerna ser därför att en harmonisering av kraven mellan i första hand de stora aktörerna – EU, USA och Japan – är önskvärd. Sverige bör verka för att en harmonisering – med de svenska reglerna som förebild – kommer till stånd (yrkande 4).

I motion 2005/06:MJ5 (fp) betonas vikten av att ha en vetenskaplig utredare knuten till OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development) och ECVAM (European Centre for Validation of Alternative Methods) för att bevaka vad som pågår inom forskningsområdet när det gäller alternativa metoder till djurförsök men också för att påverka valideringen av sådana metoder (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

I fråga om arbetet generellt med att begränsa försöksdjursanvändningen i EU vill utskottet påminna om att försöksdjursdirektivet bl.a. har till syfte att antalet försöksdjur skall begränsas genom att medlemsstaterna åläggs att acceptera resultat från försök i andra medlemsstater och genom att förbjuda djurförsök om det finns alternativa metoder. I direktivet finns också minimiregler om bl.a. tillsyn och utbildning av personal som hanterar försöksdjuren. I det föregående har utskottet också redovisat det arbete som nu pågår för att ta fram nya rekommendationer inom ramen för Europarådets konvention om försöksdjur (ETS 123).

Två av motionerna, 2005/06:MJ518 och 2004/05:MJ506, tar särskilt sikte på den ökade användningen av försöksdjur som förväntas bli följden av ett genomförande av Europeiska kommissionens förslag till en ny sammanhållen kemikalielagstiftning som går under benämningen Reach (Registration, Evaluation and Authorization of Chemicals). Avsikten är att samtliga ämnen, såväl nya som befintliga, skall behandlas i ett och samma system för registrering, bedömning och godkännande. Sammanlagt rör det sig om ca 30 000 ämnen. Ansvar för att bedöma och hantera risker med

kemiska ämnen och produkter skall enligt förslaget ligga på industrin. I förslaget till Reach finns åtgärder för att minska antalet upprepade djurtester. Bland annat gäller det krav för registrering, som innebär att företagen skall meddela vilka testdata och andra uppgifter de har. Informationen skall därefter samlas in i en databas som är tillgänglig för alla som registrerat ett ämne. Vidare skall företagen uppmanas att dela på de testdata som finns tillgängliga i databasen om det rör sig om testresultat som tagits fram genom djurtester. Reach kommer troligen också att medföra ett ökat intresse för att utveckla och tillämpa nya testmetoder som kan bidra till att minska antalet djurförsök.

Det brittiska ordförandeskapet har lagt fram ett kompromissförslag avseende Reach, benämnt "En substans – en registrering". Ett syfte med detta är att åstadkomma ytterligare ett steg i riktning mot begränsningar i djurförsöken.

Ett av Sveriges mål i arbetet med Reach är att antalet djurförsök skall minskas och ersättas med alternativa metoder. Sverige har också drivit kravet på att det i lagtexten ställs krav på att alternativa metoder används när sådana finns tillgängliga och bedöms kunna fungera tillfredsställande. Mot den nu angivna bakgrunden avstyrks motionerna 2005/06:MJ518 yrkande 14 och 2004/05:MJ506 yrkande 13.

Vad härefter gäller kravet i motion 2005/06:MJ5 yrkande 6 är det utskottets uppfattning att såväl OECD som ECVAM är viktiga organ för validering av alternativa metoder. Av Djurskyddsmyndighetens handlingsplan framgår att myndigheten ser det som högt prioriterat att inte bara vara uppdaterad om vad som sker inom detta område utan också aktivt påverka utvecklingen i djurskyddsbefrämjande riktning. Djurskyddsmyndigheten har därför en vetenskaplig utredare vid OECD. Tjänsten kommer att utvärderas under hösten 2005, då beslut kommer att fattas om en eventuell förlängning och under vilka former en sådan tjänst i så fall skall fortsätta. Innehavaren av tjänsten vid OECD är fr.o.m. år 2005 även Sveriges representant i ECVAM:s vetenskapliga kommitté. Utskottet avstyrker därmed förslaget i motion 2005/06:MJ5 yrkande 6.

Även i övrigt har Sverige varit och är drivande i det internationella arbete som går ut på att djurskyddet skall stärkas. Som redovisats nyss är det t.ex. en viktig uppgift för den vetenskaplige utredaren vid OECD att aktivt påverka utvecklingen i djurskyddsbefrämjande riktning. Vidare anger Djurskyddsmyndigheten i sin handlingsplan för hur användningen av försöksdjur skall begränsas att det är myndighetens förhoppning att de forskningsprojekt som myndigheten finansierar får en spridning – inte bara nationellt utan även internationellt. Utskottet ser mot den bakgrunden ingen anledning för riksdagen att göra något uttalande med anledning av kraven i motionerna 2005/05:MJ6 och 2005/06:MJ256 yrkande 5. De avstyrks alltså.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Användning av djur inom utbildningsväsendet, punkt 2 (kd)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om djurförsök i utbildningsväsendet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05: MJ506 yrkandena 10–12 och 2005/06: MJ518 yrkandena 10–13 och avslår motionerna 2004/05: MJ245 och 2004/05: MJ399.

Ställningstagande

Utvecklingen av alternativ till djurförsök går framåt. Datasimuleringsprogram och cellodlingar kan helt eller delvis ersätta djurförsök i många lägen. Inom högre utbildning i Sverige utförs emellertid fortfarande djurförsök antingen slentrianmässigt eller på grund av bristande kunskap hos den kursansvarige läraren om alternativen till djurförsök. Visserligen uppfyller Sverige numera i stort sett Europarådskonventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försöksändamål och annat ändamål (ETS 123). Enligt konventionen får emellertid djurförsök i utbildningen endast användas i utbildning till sådana yrken som skall arbeta med djurförsök. I Sverige förekommer emellertid alltjämt djurförsök även på sådana biolog-utbildningar som inte syftar till arbete med djurförsök. Europarådskonventionen bör följas fullt ut. Därför bör djurförsök avskaffas som ett moment i alla utbildningar till yrken i vilka man inte arbetar med djurförsök.

På de utbildningar där djurlaborationerna är obligatoriska utestängs en student från en utbildning eller karriär om han eller hon inte vill delta i djurförsök, detta trots att det i de flesta fall går att hitta arbeten inom dessa yrkesområden som inte innebär att den anställda behöver utföra djurförsök. Det är därför angeläget att det på alla universitets- och högskoleutbildningar i Sverige införs en rättighet för studenten att slippa delta i djurförsök och ändå bli godkänd. En sådan lagstiftning kan med fördel vara en del i en ramlag som fastslår studentens rätt att slippa delta i utbildningsmoment som strider mot dennes samvete.

Det brister även när det gäller utbildning om och i användning av alternativa metoder. För användare av försöksdjur finns försöksdjursvetenskapsutbildningar, där forskaren får en inblick i viktiga frågor kring djuranvändningen. Studenterna får även en introduktion om alternativ, men denna information är långt ifrån tillräcklig för att studenten skall kunna hitta möjligheter att använda alternativ i sin forskning. Alla studenter på de utbildningar där djurförsök traditionellt förekommer bör därför ges en grundläggande utbildning om alternativa metoder. En mer genomgripande utbildning om alternativ bör således ingå som en obligatorisk del i utbildningen av alla forskare inom de traditionellt djurförsöksbaserade forskningsområdena. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök, punkt 3 (m)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskning som använder djurförsök. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ6 yrkande 3 och avslår motion 2005/06:MJ5 yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Den forskning där försöksdjur behöver komma till användning är långsiktig. Det kan därför vara svårt att ställa ett kortsiktigt lidande mot en osäker långsiktig nytta. Det är enligt vår mening oroande att regeringen så klart anger att skälet till det uppdrag om utvärdering av befintligt system som ges till Djurskyddsmyndigheten är att djurs smärta inte skall underskattas. Detta synsätt innebär en avsevärd risk för att dagens redan restriktiva regler inskränks ytterligare. Vi förutsätter därför att regeringen i direktiven till Djurskyddsmyndigheten följer upp jordbruksministerns uttalande i den allmänna frågestunden i riksdagen den 22 september i år, där hon klart sade att kommande förslag inte skall hindra utvecklingen inom läkemedelsindustrin och att det skall vara fortsatt möjligt med forskning som använder djurförsök. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök, punkt 3 (fp, c)

av Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c) och Marie Wahlgren (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om riktlinjer för de djurförsöksetiska nämnderna. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ5 yrkandena 1 och 3 samt avslår motion 2005/06:MJ6 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är synnerligen angeläget att klara riktlinjer sätts upp för de djurförsöksetiska nämnderna inför deras prövning och att de nu kompletteras med villkoret att så få djur som möjligt skall användas. Onödigt lidande för försöksdjur måste minimeras genom förbättring av försöksdjurens situation, minskning av antalet djurförsök och försöksdjur men också intensifierad forskning för att finna alternativ till djurförsök. Vi vänder oss emellertid mot att regeringen använder begreppet ”alternativa metoder till djurförsök”. Det är missvisande eftersom det innefattar inte bara metoder som de facto utgör alternativ till djurförsök utan även metoder där djurförsök ingår, även om metoderna går ut på att förbättra djurens situation eller minska antalet försöksdjur. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Bedömning av forskningens betydelse, punkt 5 (fp, c)

av Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c) och Marie Wahlgren (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om bedömning av vetenskaplig kvalitet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ5 yrkande 4.

Ställningstagande

Det är viktigt att det ”vägledande diskussionsunderlag”, som är avsett att läggas till grund för de etiska nämndernas prövning inte medför risk att grundforskningens fundament bryts sönder. Grundforskningen är en förutsättning för att tillämpningar av olika slag skall kunna komma till stånd. Det är angeläget att betona att målet om att Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet upprätthålls. De djurförsöksetiska nämnderna bör inte göra någon bedömning avseende den vetenskapliga kvaliteten, då denna granskas bl.a. genom forskningsrådets försorg. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Etiskt godkännande av avel med försöksdjur, punkt 6 (m)
av Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om djur med genetiskt modifierad arvsmassa. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ6 yrkande 2 och avslår motion 2005/06: MJ5 yrkande 2.

Ställningstagande

I takt med ökade kunskaper kommer djurförsök att kunna åstadkommas på enklaste och säkraste sätt genom framställda djur, dvs. djur med genetiskt modifierad arvsmassa. Därmed kommer sannolikt också behovet att driva sådan avel att öka. Resultatet av Djurskyddsmyndighetens uppdrag att utvärdera befintligt system för klassificering av djurs smärta kan befaras medföra svårigheter att bedöma huruvida ett enskilt försök faller inom ramen för vad som bör vara tillåtet – särskilt då det gäller genetiskt modifierade djur. Det finns således en risk att genetiskt modifierade djur inte skall få användas i forskningssammanhang om modifikationen bedöms innebära lidande för djuret. Om detta blir följderna skulle effekterna bli mycket negativa. Ofta görs dessa försök för att studera effekten av en genetisk defekt, och då kan man inte begära att forskaren i förväg skall veta resultaten av den genetiska modifieringen. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Etiskt godkännande av avel med försöksdjur, punkt 6 (fp)
av Sverker Thorén (fp) och Marie Wahlgren (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om antalet genetiskt modifierade djur i djurförsök. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ5 yrkande 2 och avslår motion 2005/06:MJ6 yrkande 2.

Ställningstagande

Antalet genetiskt modifierade djur i djurförsök har ökat kraftigt under senare år och kommer förmodligen att fortsätta att öka. Mot den bakgrunden är det nödvändigt med klara riktlinjer för allt slags verksamhet med sådana djur. Det är angeläget att Djurskyddsmyndigheten i sitt uppdrag har en nära dialog med forskarvärlden för att Sverige inte skall riskera att

mista möjligheter till en fortsatt spetsforskning inom landet. Vidare är det av vikt med metod- och teknikneutralitet liksom med likartade regler för avel, såväl av djur som framställts med genetiska metoder som av djur som fått spontana genetiska defekter. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Sammansättningen i de djurförsöksetiska nämnderna m.m., punkt 7 (m, fp, c)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c), Bengt-Anders Johansson (m) och Marie Wahlgren (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om instansordningen för hantering av den etiska prövningen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:MJ5 yrkande 7 och 2005/06: MJ6 yrkande 5 och avslår motionerna 2004/05: MJ251, 2004/05: MJ281 och 2005/06: Ju384 yrkande 3.

Ställningstagande

En av de nya utredningar som regeringen informerar om i propositionen rör instansordning för hantering av den etiska prövningen av djurförsök. Avsikten är utröna behovet av ett självständigt centralt organ för överprövning av beslut i de djurförsöksetiska nämnderna. Det är i sammanhanget viktigt att framhålla att vetenskapliga projekt ofta finansieras genom externa anslag, t.ex. från Vetenskapsrådet. Anslagen ges för begränsade tidsperioder, vanligen 2–3 år. De etiska prövningarna tar redan i dag ofta ganska lång tid, och skulle denna tid förlängas genom överklagandeprocedurer kan det komma att bli omöjligt att genomföra projekten inom anslagstiden. Det är också viktigt att peka på erfarenheterna från verksamheter där det finns möjlighet till överprövning, nämligen att denna möjlighet utnyttjas regelmässigt. Detta medför inte bara tidsutdräkt, ibland betydande sådan, utan även ökade kostnader. Slutsatsen är således att en utomstående organisation inte skall ges rätt att överklaga beslutet av en djurförsöksetisk nämnd. Redan själva sammansättningen av nämnderna – med vetenskapsmän, lekmän och veterinär expertis under ledning av en domare – utgör en garanti för ett rättssäkert förfaringssätt. Att lämna vissa medborgare dubbla rättigheter efter organisationstillhörighet är en rest från det korporativa samhällets uppbyggnad och hör inte hemma i en demokratisk rättsstat. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Framtida ändringar i djurskyddslagstiftningen, punkt 9 (m)
av Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om nya regler som försvårar för svensk forskning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06: MJ6 yrkande 1, 2005/06: MJ7 yrkande 1 och 2005/06: MJ229.

Ställningstagande

I propositionen aviseras utredningar på tre viktiga områden avseende djurförsök. Dessutom har regeringen uppdragit åt Djurskyddsmyndigheten att lägga fram förslag som gäller Djurskyddsmyndighetens möjlighet att medge undantag från djurskyddslagstiftningen som en djurförsöksetisk nämnd skall kunna göra. Ett resultat av denna utredningsverksamhet kan bli att det införs nya regler som starkt försvårar svensk forskning inom det medicinska området. I värsta fall kan sådana svenska särkrav tvinga bort stora delar av den internationella läkemedelsforskningen och hämma den svenska bioteknikindustrin. Sverige har pekats ut som en av de ledande nationerna inom biomedicinsk forskning och bedöms vara en av de främsta motorerna för framtida ekonomisk tillväxt, för att skapa arbetstillfällena och attrahera investeringar. Inte minst handlar det om värdet för dem med svåra sjukdomar som i dag inte kan botas. Biomedicinsk forskning är en långsiktig verksamhet som kräver stabila spelregler. Det svenska djurskyddet är unikt och något att vara stolt över. Forskning för att förstå och bota fler allvarliga sjukdomar som drabbar människor måste dock vara det primära. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Utveckling av alternativa metoder, punkt 11 (fp, kd)
av Sven Gunnar Persson (kd), Sverker Thorén (fp) och Marie Wahlgren (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ekosystemtoxikologi. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: MJ394 yrkande 29 och avslår motionerna 2004/05: MJ271, 2005/06: MJ4 yrkandena 1–4 och 2005/06: MJ256 yrkandena 1–4 och 6.

Ställningstagande

Testning av kemikalier kräver ofta att försök görs på djur. Mycket av detta arbete har utvecklats kring arbetet med hälsoeffekter på människor. Det är viktigt att främja en utveckling av nya metoder på detta område. Dels för att minska användningen av försöksdjur, dels för att hitta metoder som är relevanta för att studera kemikaliers miljötoxiska effekter. Ekosystemtoxikologi är här ett viktigt område att utveckla. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Utveckling av alternativa metoder, punkt 11 (v)

av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om nödvändigheten av en handlingsplan för djurförsök. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ256 yrkandena 1–4 och 6 samt avslår motionerna 2004/05:MJ271, 2005/06:MJ4 yrkandena 1–4 och 2005/06:MJ394 yrkande 29.

Ställningstagande

Det är nödvändigt med en handlingsplan för djurförsök som inriktas på att forskningen inte skall behöva använda försöksdjur. Ett nytt synsätt har uttryckts i de "5 R:ns princip" och denna bör ligga till grund för arbetet med handlingsplanen. De två ytterligare R:n (Reject, dvs. avvisa, och Redirect resources, dvs. omfördela resurser) har tillkommit för att visa att det kan finnas forskning som inte ens bör utföras, eftersom det handlar om dålig forskning eller den saknar allmänintresse. Sålunda kan en omfördelning av resurserna innebära att man stöder forskning som kan leda till att man kan förebygga sjukdomar, i stället för forskning som syftar till att bota dem. Ett viktigt steg är att identifiera de områden där lidande kan minimeras. Redan i dag finns material om bedömningen av djurs smärtupplevelser och lidande. Vidare bör man identifiera de områden där djurförso-ken helt bör fasas ut. Områden där djurförsök från etisk synpunkt är helt förkastliga kan t.ex. vara vissa försök utförda av försvaret och tobaksindustrin. Vidare bör man prioritera de djurslag, på vilka det är särskilt angeläget att minska eller förbjuda djurförsök. Ett exempel på detta är primater; deras likheter med människan innebär särskilt svåra etiska överväganden. Slutligen bör man sätta upp ambitiösa men realistiska mål för en kvantitativ minskning av djurförsök, med särskild inriktning på djurförsök som orsakar lidande. Denna strategi bör också ligga till grund för hur de ökade satsningarna för utveckling av alternativa metoder bör fördelas. En utvärde-

ring av läget bör göras för att se hur långt utvecklingen och valideringen av alternativa testmetoder för dessa tester har kommit. Denna utvärdering bör följas av en långsiktig resurssatsning för att lösa återstående problem. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

11. Utveckling av alternativa metoder, punkt 11 (mp)

av Åsa Domeij (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om att de 3 R:ns princip borde utvecklas till de 5 R:ns princip. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: MJ4 yrkandena 1–4 och avslår motionerna 2004/05: MJ271, 2005/06: MJ256 yrkandena 1–4 och 6 samt 2005/06: MJ394 yrkande 29.

Ställningstagande

Starkare fokus bör läggas på sådana metoder som ersätter djurförsök snarare än främjar andra typer av djurförsök. I både Försöksdjursutredningen (SOU 1998:75 Djurförsök) och i delbetänkandet av den djurförsöksetiska utredningen (SOU 2002:86 Etisk prövning av djurförsök) framförs att de 3 R:ns princip inte är tillräcklig utan borde utvecklas till de 5 R:ns princip. Ett fjärde "R" är Reject, som innebär att djurförsök skall avvisas när de inte är vetenskapligt motiverade eller när de innebär ett otillbörligt lidande för djuret i fråga. Det är viktigt att Djurskyddsmyndigheten utökar sitt arbete med att definiera för vilka syften djurförsök inte kan anses motiverade. Ett femte "R" är Redirect resources, som syftar till att uppkomna problem löses på annat sätt än genom djurförsök. Det handlar om att på ett bättre sätt ta vara på tillgänglig kunskap och annan typ av forskningsmetodik. Ett exempel är epidemiologin, genom vilken den komplexa verkligheten kan studeras och viktiga framsteg för den förebyggande folkhälsan göras. Inom ramen för Redirect resources ryms också politiska åtgärder utanför djurförsöksområdet, såsom beslut att minska introduktionen av nya, potentiellt toxiska kemikalier och olika typer av kampanjer för ökad hälsa, t.ex. för minskad rökning. Särskilt viktigt i detta sammanhang är EU:s förslag till ny kemikalielagstiftning, Reach; förslaget anses innebära en utökad användning av försöksdjur inom EU på ca 10–20 miljoner djur. Många av försöken kommer att vara mycket plågsamma. Att tillämpa de 5 R:ns princip skulle innebära ett vidgat betraktelsesätt. När det gäller Redirect resources kan avvägningarna behöva göras på en högre nivå än den som de djurförsöksetiska nämnderna hanterar, t.ex. i form av samverkan mellan samtliga berörda myndigheter för att mer effektivt nå de djurförsökspolitiska målsättningarna. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Upplysning m.m. om produkter som är framtagna utan djurförsök, punkt 12 (mp)

av Åsa Domeij (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om minskade djurförsök genom ökad konsumentupplysning m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ4 yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Det bör framhållas att användningen av försöksdjur också kan minskas genom ökad konsumentupplysning, t.ex. i form av djurfrihetsmärkning av produkter på frivillig basis. Dessutom bör statliga aktörer, inom relevanta produktgrupper, efterfråga icke djurtestade produkter i samband med upphandlingar. I sammanhanget är det därför lämpligt att anta ett mål för statlig upphandling av icke djurtestade produkter. Likaså bör forskarsamhället få upplysning om produkter som tagits fram med metoder som inte är tillåtna i Sverige, t.ex. vissa metoder för immunisering och framställning av antikroppar, är också angelägen. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Internationellt samarbete, punkt 14 (m)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om harmonisering av reglerna. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ6 yrkande 4 och avslår motionerna 2004/05:MJ506 yrkande 13, 2005/06:MJ5 yrkande 6, 2005/06:MJ256 yrkande 5 och 2005/06:MJ518 yrkande 14.

Ställningstagande

Reglerna i Sverige avseende djurförsök och försöksdjur bör inte avvika alltför mycket från dem som finns i vår omvärld. En harmonisering av kraven mellan i första hand de stora aktörerna – EU, USA och Japan – är önskvärd. Det är angeläget att Sverige verkar för att en sådan harmonisering med de svenska reglerna som förebild kommer till stånd. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Internationellt samarbete, punkt 14 (fp)

av Sverker Thorén (fp) och Marie Wahlgren (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en vetenskaplig utredare i OECD och ECVAM. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ5 yrkande 6 och avslår motionerna 2004/05:MJ506 yrkande 13, 2005/06:MJ6 yrkande 4, 2005/06:MJ256 yrkande 5 och 2005/06:MJ518 yrkande 14.

Ställningstagande

OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development) och ECVAM (European Center for Validation of Alternative Methods) är två viktiga organ som båda verkar för att valideringen av alternativa metoder skall främjas. Det är väsentligt att vi i Sverige är uppdaterade i vad som sker inom detta forskningsområde för att bevaka och kunna påverka valideringen av alternativa metoder till djurförsök. En vetenskaplig utredare bör därför vara knuten till OECD och ECVAM. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Internationellt samarbete, punkt 14 (v, mp)

av Åsa Domeij (mp) och Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om valideringen av djurfria metoder. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ256 yrkande 5 och avslår motionerna 2004/05: MJ506 yrkande 13, 2005/06:MJ5 yrkande 6, 2005/06:MJ6 yrkande 4 och 2005/06:MJ518 yrkande 14.

Ställningstagande

Det är angeläget att Sveriges roll i arbetet med att minska djurförsöken tydliggörs. ECVAM, som drivs i EU:s regi, spelar en central roll i valideringen av djurfria metoder, men detta organ har dessvärre långt ifrån tillräckliga resurser. Ett av Sveriges bidrag till påskyndandet av valideringen av alternativa metoder bör därför vara att inom EU arbeta för att ECVAM får betydligt större ekonomiska resurser. Sverige måste vara dri-

vande genom forskning och testutveckling inom landet och även vara pådrivande internationellt. Sverige måste också driva dessa frågor mer kraftfullt inom både EU och OECD. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Etisk prövning av djurförsök m.m. (kd)

Sven Gunnar Persson (kd) anför:

Den proposition som föreliggande betänkande behandlar innehåller förslag till ändringar i djurskyddslagen som är rimliga och relevanta. Jag har därför inte funnit anledning att reservera mig i den del av betänkandet som berör propositionens förslag.

I propositionen beskrivs flera områden som regeringen och samarbetspartierna menar behöver utredas innan eventuella ytterligare förslag på försöksdjursområdet presenteras. Kristdemokraterna kommer noga att följa det utredningsarbete som aviseras för att sedan presentera ställningstaganden i samband med att eventuella förslag till följd av utredningsarbetet föreläggs riksdagen.

De djurförsök som utförs i Sverige omgärdas av en mycket strikt lagstiftning på djurskyddsområdet. Syftet med bestämmelserna är att användningen av försöksdjur skall begränsas till vad som är absolut nödvändigt. Enligt bestämmelserna i djurskyddslagen (1988:534) får djur användas i djurförsök endast om syftet med användningen inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod där man inte använder djur. Lagen innebär vidare att verksamheten skall utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt och så att det inte används andra djur än sådana som har fötts upp för ändamålet. Innan ett djurförsök påbörjas krävs dessutom ett godkännande av en djurförsöksetisk nämnd, något som är unikt för Sverige. Det krävs också särskilda tillstånd från djurskyddsmyndigheten för att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur.

Den omfattande metodutveckling som för närvarande sker inom framför allt den medicinska forskningen har såvitt jag kan se en inriktning som följer samhällets krav när det gäller att förfina, minimera och där det är möjligt ersätta djurförsök. Svenska forskningsinstitut och läkemedelsföretag som verkar i Sverige är i många fall världsledande inom biomedicinsk forskning och utgör ovärderliga inslag i arbetet för att hitta lindring och bot för svåra sjukdomar och för att söka nya läkemedel och behandlingsmetoder för sjukdomar som i dag inte kan botas.

I en stor del av denna forskning utgör djurförsök ett nödvändigt inslag. Vid utveckling av läkemedel ställs exempelvis strikta krav på väl dokumenterade resultat från djurförsök innan studier där människor är inblandade får genomföras. Det är inte heller tillåtet att sätta läkemedel på marknaden som inte säkerhetstestats på djur. I samband med det utredningsarbete som aviseras i propositionen bör konsekvenserna ur djurskyddssynpunkt belysas

i de fall förslag skulle innebära sådana skärpningar som leder till att djurförsöken flyttas till ett annat land där djurskyddet inte är lika omfattande som i Sverige.

Den medicinska forskningen skall kunna arbeta under långsiktiga och stabila spelregler och med bra vetenskapliga förutsättningar för att kunna medverka i arbetet med att uppfylla viktiga samhällsliga mål om lindring, behandling och bot av svåra sjukdomar. Kristdemokraterna kommer inte i det fortsatta lagstiftningsarbete som kan bli följden av de aviserade utredningarna att medverka till regler som allvarligt försvårar svensk forskning inom det medicinska området.

2. Djurrättsaktivister (m, fp, kd, c)

Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sven Gunnar Persson (kd), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c), Bengt-Anders Johansson (m) och Marie Wahlgren (fp) anför:

Vi är oroliga för att djurrättsaktivister fortsätter att trakassera inte bara djurägare och djuruppfödare utan också forskare, eller att de på annat sätt hindrar institutioner och företag där man bedriver forskning som inkluderar djurförsök. Därför anser vi det angeläget att beivrandet av denna typ av brott intensifieras och att regeringen uppmärksammar detta.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:177 Etisk prövning av djurförsök m.m.:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534).

Följdmotioner

2005/06: MJ4 av Åsa Domeij (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alternativa metoder till djurförsök skall utvecklas utifrån de fem R:ens princip: Refine, Reduce, Replace, Reject och Redirect resources.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att prioriteringen vid utvecklande av alternativa försöksmetoder skall vara målsättningen att finna djurfria alternativ snarare än att finna alternativ som också innebär djurförsök.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att Djurskyddsmyndigheten utökar sitt arbete med att definiera för vilka syften djurförsök ej kan anses motiverade.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Djurskyddsmyndigheten bör utveckla ett system för samverkan mellan myndigheter för att en utveckling av alternativa metoder utifrån de fem R:ens princip skall kunna ske.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att anta ett mål för statlig konsumtion av produkter som ej är framtagna med djurförsök.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad konsumentupplysning då det gäller såväl produkter som är framtagna med djurfria metoder som produkter framtagna med metoder som ej är tillåtna i Sverige.

2005/06: MJ5 av Anita Brodén m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att onödigt lidande måste minimeras genom förbättring av försöksdjurens situation, minskning av antalet försöksdjur samt intensifierad forskning för att finna alternativ till djurförsök.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snarast inleda en dialog med företrädare för läkemedelsforskningen för att lösa problematiken kring framtida begränsningar för fortsatt svensk spetsforskning i samband med genetiskt modifierade djur.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ändring av ordalydelsen ”alternativ metod till djurförsök” i propositionen så att det klart framgår att det inte enbart handlar om en övergång till icke-djurförsök utan om att förbättra djurens situation (Refinement) samt minska antalet försöksdjur (Reduction).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av grundforskningens fundament.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de djurförsöksetiska nämnderna inte skall göra någon bedömning avseende den vetenskapliga kvaliteten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det är av stor vikt att ha en vetenskaplig utredare knuten till OECD och Ecvam och för att bevaka och påverka valideringen av alternativa metoder till djurförsök.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte införa möjlighet att överklaga en djurförsöksetisk nämnds beslut.

2005/06: MJ6 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nya djurskyddsregler inte negativt får påverka Sverige som forskarnation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om framställning av djur med förändrad arvs massa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nyttovärdering av djurförsök.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om internationell harmonisering av regler för djurförsök.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att överpröva beslut fattade av djurförsöksetiska nämnder.

2005/06: MJ7 av Cecilia Widegren (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nya djurskyddsregler inte får påverka Sverige som forskarland.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att undvika veterinärt dubbelarbete.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05: MJ245 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om användningen av försöksdjur inom utbildningsväsendet.

2004/05: MJ250 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av lagändringar för att förhindra att försöksdjursveterinärer kan vara anställda av dem de skall granska.

2004/05: MJ251 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att överklaga beslut som fattas av de djurförsöksetiska nämnderna.

2004/05: MJ252 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om detaljregler meddelade med stöd av djurskyddslagen.

2004/05: MJ271 av Britt-Marie Lindkvist och Hillevi Larsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att minska antalet djurförsök.

2004/05: MJ281 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om djurskyddsorganisationernas talerätt.

2004/05: MJ282 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de djurförsöksetiska nämndernas status ändras från rådgivande till beslutande.

2004/05: MJ350 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör se över möjligheten att ändra huvudman för försöksdjursveterinärer i syfte att skilja tillsyn från verksamhet.

2004/05: MJ398 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över lagstiftningen om försöksdjur med ambitionen att föreskrifter och de allmänna råden begränsas i tiden.

2004/05: MJ399 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om apor i försök.

2004/05: MJ506 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring av djurskyddslagen så att användning av djurförsök inom utbildningsväsendet endast tillåts i utbildningar där studenten kan komma att använda djurförsök i sin kommande yrkesverksamhet.
11. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till lagstiftning som innebär att deltagande i laborationer med djurförsök ej är obligatoriskt på svenska universitets- och högskoleutbildningar.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att studenter och forskare skall ges ökad utbildning i alternativa metoder till djurförsök.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om djurförsök inom EU.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra den etiska prövningen av djurförsök enligt vad som anförs i motionen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06: Ju384 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp, -):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om möjligheter att överklaga djurförsöksetiska nämnders beslut samt om hur prövningen av dessa beslut skall ske.

2005/06: MJ211 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förenkla och förkorta hanteringstiderna vid import av försöksdjur.

2005/06: MJ229 av Hillevi Engström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning och djurförsök.

2005/06: MJ256 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att en handlingsplan för att minska försöksdjursanvändningen utformas med utgångspunkt i de 5 R:en.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en handlingsplan för att minska försöksdjursanvändningen utformas med utgångspunkt i att identifiera områden där lidandet för försöksdjur kan minimeras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en handlingsplan för att minska försöksdjursanvändningen utformas med utgångspunkt att områden där djurförsöken kan fasas ut helt identifieras.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en handlingsplan för att minska försöksdjursanvändningen utformas med utgångspunkt att djurslag för vilka det är särskilt angeläget att minska djurförsöken och djurslag för vilka inga djurförsök bör vara tillåtna prioriteras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör vara drivande i att forskning och testutveckling för alternativa metoder utvecklas och tillämpas inom EU och internationellt.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utvärdering av de alternativa metoder som tillämpas i dag görs för att ligga till grund för en handlingsplan för minskning av försöksdjursanvändning.

2005/06:MJ394 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av nya metoder för testning av kemikalier.

2005/06:MJ518 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring av djurskyddslagen så att användning av djurförsök inom utbildningsväsendet endast tillåts i utbildningar där studenten kan komma att använda djurförsök i sin kommande yrkesverksamhet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det på alla universitets- och högskoleutbildningar i Sverige skall finnas en rättighet för studenter att slippa delta i utbildningsmoment som strider mot deras samvete.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla studenter på de utbildningar där djurförsök traditionellt förekommer skall få grundläggande utbildning om alternativa metoder till djurförsök.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en mer genomgripande utbildning om alternativ till djurförsök bör ingå som en obligatorisk del i utbildningen av alla forskare inom de traditionellt djurförsöksbaserade forskningsområdena.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om djurförsök i samband med EU:s gemensamma kemikaliepolitik.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i djurskyddslagen
(1988:534)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om djurskyddslagen (1988:534)²

dels att 1–3 och 19–23 §§ samt rubriken närmast före 19 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 1 a och 1 b §§ samt närmast före 1 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag avser vård och behandling av husdjur. Den avser också andra djur om de hålls i fångenskap *eller används för ändamål som avses i 19 §.*

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag avser vård och behandling av husdjur *och försöksdjur*. Den avser också andra djur om de hålls i fångenskap.

Definitioner

1 a §

Med försöksdjur avses djur som används i djurförsök eller som föds upp, förvaras eller tillhandahålls för djurförsök.

1 b §

Med djurförsök avses användning av djur för

- 1. vetenskaplig forskning,*
- 2. sjukdomsdiagnos,*
- 3. utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter,*
- 4. undervisning, om användningen innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp, injektion eller blodavtappning eller om djuret orsakas eller riskerar att orsakas lidande, samt*

5. andra jämförliga ändamål.

Med djurförsök avses också framställning av djur med förändrad arvs massa, om gentekniska,

¹ Jfr rådets direktiv 86/609/EEG av den 24 november 1986 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skydd av djur som används för försök och andra vetenskapliga ändamål (EGT L 358, 18.12.1986 s. 1, Celex 31986L0609), ändrat genom rådets direktiv 2003/65/EG (EUT L 230, 16.9.2003 s. 32, Celex 32003L0065).

² Lagen omtryckt 2003:1077.

kemiska eller andra liknande metoder används.

2 §

Djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

Djur, som används *för ändamål som avses i 19 §*, skall inte anses vara utsatta för onödigt lidande eller sjukdom vid användningen, om denna har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Djur som används *i djurförsök* skall inte anses vara utsatta för onödigt lidande eller sjukdom vid användningen, om denna har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

3 §

Djur skall ges tillräckligt med foder och vatten och tillräcklig tillsyn. Fodret och vattnet skall vara av god kvalitet och anpassat efter det djurslag som utfodras.

Stall och andra förvaringsutrymmen för djur skall ge djuren tillräckligt utrymme och skydd samt hållas rena.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om

1. utfodring och vattning av djur,
2. stall och andra förvaringsutrymmen för djur,
3. skyldighet att låta förpröva sådana utrymmen, och
4. skyldighet att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen.

Regeringen får föreskriva att den som inte låter förpröva stall eller andra förvaringsutrymmen för djur skall åläggas att betala en särskild avgift. Avgiften skall tas ut av den som var ägare av stallet eller förvaringsutrymmet när åtgärden vidtogs. Den särskilda avgiften skall bestämmas till ett belopp som motsvarar fyra gånger den avgift som skulle ha betalats om förprovning skett, om det inte finns särskilda skäl att bestämma avgiften till ett lägre belopp.

Första stycket gäller inte *djur som används för sådana ändamål som avses i 19 §*, om djuret inte hålls i fångenskap. Bestämmelserna i andra stycket om krav på tillräckligt utrymme och skydd och bestämmelserna i tredje och fjärde styckena om befogenhet att meddela föreskrifter gäller också hägn.

Första stycket gäller inte *försöksdjur*, om djuret inte hålls i fångenskap. Bestämmelserna i andra stycket om krav på tillräckligt utrymme och skydd och bestämmelserna i tredje och fjärde styckena om befogenhet att meddela föreskrifter gäller också hägn.

**Användning av djur för
vetenskapligt ändamål m.m.**

Djurförsök

19 §

Djur får användas för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller kemiska produkter eller för andra jämförliga ändamål endast under förutsättning

Djurförsök får äga rum endast under förutsättning

1. att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur,

2. att så få djur som möjligt används,

2. att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt, och

3. att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt, och

3. att det vid verksamheten inte används andra djur än sådana som fötts upp för ändamålet.

4. att det vid verksamheten inte används andra djur än sådana som fötts upp för ändamålet.

19 a §

För att djur skall få användas för ändamål som avses i 19 § eller få födas upp, förvaras eller tillhandahållas för en sådan användning fordras tillstånd av regeringen, eller om regeringen bestämmer det, Djurskyddsmyndigheten. Ett tillstånd får återkallas.

För att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur fordras tillstånd av regeringen eller, om regeringen bestämmer det, Djurskyddsmyndigheten. Ett tillstånd får återkallas.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och om de anläggningar i vilka verksamheten skall bedrivas är lämpliga från djurskyddssynpunkt.

Vid prövningen av tillstånd till uppfödning av försöksdjur skall hänsyn också tas till behovet av sådana djur.

20 §

Om ett tillstånd enligt 19 a § beviljas, skall det finnas

Vid verksamhet som avses i 19 a § skall det finnas

1. av Djurskyddsmyndigheten godkänd föreståndare som ansvarar för verksamheten,

2. veterinär som ger råd och anvisningar om hur verksamheten skall bedrivas och som bistår vid behandling av djuren, och

3. för verksamheten tillräckligt stor personal som har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten.

Föreståndaren och veterinären skall se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag och enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om vad som skall gälla för föreståndare och veterinär och om den utbildning och kompetens som personalen skall ha.

21 §

Användning av djur *för ändamål som avses i 19 §* skall godkännas från etisk synpunkt av en djurförsöksetisk nämnd innan användningen påbörjas.

Användning av djur *i djurförsök* skall godkännas från etisk synpunkt av en djurförsöksetisk nämnd innan användningen påbörjas.

Vid prövningen av ett ärende skall nämnden väga försökets betydelse mot lidandet för djuret.

Nämnden får bifalla en ansökan om djurförsök endast om en sådan användning kan anses angelägen från allmän synpunkt och förutsättningarna i 19 § 1–3 är uppfyllda.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om godkännandet samt föreskrifter om undantag från kravet på godkännande.

22 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot uppfödning, förvaring, tillhandahållande eller användning av *djur för sådana ändamål som avses i 19 §*.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får beträffande *sådan verksamhet som avses i 19 §* meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot uppfödning, förvaring, tillhandahållande eller användning av *försöksdjur*.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får beträffande *djurförsök* meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser.

23 §

Den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder *djur för sådana ändamål som avses i 19 §* skall märka djuren samt upprätta instruktioner för och föra anteckningar och lämna upplysningar om verksamheten enligt föreskrifter som meddelas av rege-

Den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder *försöksdjur* skall märka djuren samt upprätta instruktioner för och föra anteckningar och lämna upplysningar om verksamheten enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens

ringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyn-
bemyndigande, Djurskyddsmyn- digheten.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2006.